ΑΛΜΠΕΡΤ ΜΕΛΤΖΕΡ
("διεθνιστης")
το αναρχικο κινημα στην κινα
3η ΕΚΔΟΣΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΑΛΜΠΕΡΤ ΜΕΛΤΣΕΡ
«Διεθνιστής»

ΤΟ ΑΝΑΡΧΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Μετάφραση:
Νίκος Β. Αλεξίου

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Τὸ Ἀναρχικὸ κίνημα στὴν Κίνα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Νίκος Β. Ἀλεξίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Λουκᾶς Γιαβέννης, Θεμιστοκλέους 80, τηλ. 615.079

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ», Μαυρομιχάλη 8
ΑΘΗΝΑΙ

COPYRIGHT γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση, ἐκδόσεις «ΕΡΕΥΝΑ»

«Ἂν ποτὲ κανεὶς φαντάστηκε, ὅτι οἱ ἀναρχικοί, θὰ τοῦ προσφέρουν τὴν ἐλευθερία, θὰ λύσουν τὰ προβλήματά του, θὰ τὸν ὁδηγήσουν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δὲν καταλάβε ποτὲ τὸν ἀναρχισμό...»

Σὶ Φοὺ

Πρόλογος

Ὁ ἀγώνας τοῦ Κινέζικου λαοῦ ἐνάντια στὸ δεσποτισμὸ καὶ τὴν τυραννία, εἶναι ἀπαράμιλλος μέσα στὴν ἱστορία τῆς πάλης τῶν τάξεων. Ὁ Κινέζικος λαὸς ἔχει ὑποστεῖ κάθε δυνατὴ μορφὴ τυραννίας πάνω στὸ σῶμα του. Ἀναζητώντας μιὰ νέα κοινωνικὴ τάξη θεμελιωμένη στὴ δικαιοσύνη, ἔχει ἀντιμετωπίσει τὶς πιὸ ἀκραῖες μορφὲς καταπίεσης ποὺ ἔχει γνωρίσει ποτὲ ὁ ἄνθρωπος Ἡ ἀδιαφορία κι ἡ περιφρόνηση μὲ τὶς ὁποῖες ἀνταμοιβόταν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μέχθου οἱ ἀλληλοδιάδοχες κυρίαρχες κάστες τῆς Κίνας, μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μόνο μὲ τὴ στάση τῆς Ἱσπανικῆς ἀριστοκρατίας, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύει καὶ σήμερα στὸ Θεϊκό της δικαίωμα νὰ κυβερνᾶ.

Ἀλλὰ οἱ ἐθνικὲς διαφορὲς ἀρχίζουν νὰ ἐξαφανίζονται ὅταν οἱ λαοὶ ἀνταποδίδουν τὸ χτύπημα στοὺς κυριάρχους τους. Εἶναι καταληπτὸ ὅτι οἱ μέθοδοι ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἀπ' τὸ Κινέζικο Ἀναρχικὸ κίνημα, σὰν ἀπάντηση στὶς θηριωδίες τῶν στρατοκρατῶν, τῶν γραφειοκρατῶν καὶ τῶν κυριάρχων τάξεων τῆς Οὐράνιας Αὐτοκρατορίας, ὑπῆρξαν παρόμοιες μ' ἐκεῖνες ποὺ ἐφαρμόστηκαν ἀπ' τοὺς ἐραστὲς τῆς ἐλευθερίας, σὲ ὁποιοδήποτε μέρος μιὰ ἄρχουσα τάξη ἔχει προστέσει τὴ δύναμη τῆς καταστολῆς στὴν ἀπάτη τῆς κυριαρχίας.

Ἀναζητώντας τὰ ἴχνη τῆς καταγωγῆς τῶν Κινέζων Ἀναρχικῶν, στὸ μέτρο ποὺ ἀφορᾶ τὴ σύγχρονη ἐμφάνισή τους, ὁ καλαθυνετὴς φωτίζει ἕνα κεφάλαιο τῆς ἐργατικῆς ἱστορίας ποὺ δὲ θὰ πρεπε νὰ ξεχαστεῖ. Ὅπως κι ἡ ἱστορία τοῦ Ἱσπανικοῦ κινήματος

ή τοῦ Ἀργεντινικοῦ, τοῦ Οὐκρανικοῦ ἢ τοῦ Βουλγάρικου, εἶναι χαραγμένη μὲ συμάδια ἀπὸ μάχες ποὺ εἶναι πολὺ πιὸ σημαντικὲς γιὰ μᾶς ἀπ' ὅτι οἱ ἱμπεριαλιστικοὶ πόλεμοι ποὺ ὑμνοῦνται στὰ σχολικὰ βιβλία. Ἀλλὰ ἡ Ἱστορία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος δὲν ἐπαναλαμβάνεται ξανὰ γιὰ νὰ μνημονεύσει τὸ παρελθὸν ἢ γιὰ νὰ προσφέρει ἁπλῶς ἔμπνευση γιὰ τὸ μέλλον. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξεφεύγει τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουμε καιρὸ γιὰ νὰ ἐπαναλάβουμε ξανὰ τὶς παλιὲς μάχες, ν' ἀνιχνεύσουμε τὸ ἴδιο ἔδαφος, νὰ γευτοῦμε τὴν ἴδια δρόμο καὶ νὰ πολεμήσουμε τοὺς παλιοὺς ἐχθροὺς (ποὺ μερικὲς φορὲς ἐμφανίζονται μὲ νέο ὄνομα). Δὲν ὑπάρχει κανένα ἐκπαιδευτικὸ ἐγχειρίδιο γιὰ τοὺς ἀγῶνες τοῦ μέλλοντος, ἐκτὸς ἀπ' τὸ ἀρχεῖο τῶν ἐμπειριῶν τοῦ παρελθόντος.

Σταύαρτ Κρίστι.

Πρόλογος στην τρίτη έκδοση

Αύτή ή μικρή μπροσούρα έχει τώρα φθάσει στην τρίτη της έκδοση. Έχει μεγάλη ζήτηση στό έξωτερικό. Έχουν προγραμματιστεί μεταφράσεις της σέ ξένες γλώσσες κι ή μεγαλύτερη εύχαρίστηση άπ' όλες, προέρχεται άπ' τήν Όμάδα της Σαγκάης, ή όποία σκοπεύει νά τήν έκδώσει στά Κινέζικα, σέ μιά παράνομη έκδοση.

Στην πρώτη έκδοση ύπήρχε μιά άναμφίβολα, ή σύγχυση άναφορικά μέ τις δυό έξεγέρσεις πού έγιναν στην Σαγκάη — οί άταξίες συνέπεσαν χρονικά πολύ κοντά — μιά Άναρχική καί μιά Κομμουνιστική. Είναι ένα λάθος πού έπαναλήφθηκε άπό άμέτρητους ίστορικούς. Αύτό διορθώθηκε στή δεύτερη έκδοση.

Άπ' τόν καιρό πού έγινε ή πρώτη έκδοση, έχουν έμφανιστεί πολλά βιβλία πού άναφέρονται στό Κινέζικο έργατικό κίνημα, τών όποίων ό βαθμός άκριβείας ποικίλει. Ό άναδημιεύκός ίστορικός στερείται τήν πιό πολύτιμη πηγή άπ' όλες: τούς ζώντας τούς άγωνιστές. Τά άναδημιεύκά δημοσιεύματα, πάνω στούς έργατικούς άγώνες τών Κινέζων μπορούν νά έλεγχθούν σ' άνταπαράβολή μέ τήν μπροσούρα αύτή, πράγμα πού μπορεί νά έχει διδακτικά άποτελέσματα.

Πιθανόν σέ κάποια μελλοντική εύκαιρία νά μπορέσουμε νά προσθέσουμε ένα παράρτημα στην έργασία αύτή, πού νά σχολιάζεται τό πλήθος έκείνο τών βιβλίων πού έμφανίζονται τώρα, άναφορικά μέ τό πρώιμο Κινέζικο έργατικό κίνημα καί τόν άναρχισμό.

Οί Κινέζοι Άναρχικοί, παρά τό γεγονός ότι κατατάσσονται άνάμεσα στά μεγαλύτερα άνεξουσιαστικά κινήματα τού κόσμου,

παραμένουν άκόμα άγνωστοι σέ πλατειά κλίμακα. Στήν ίδια τήν Κίνα, λόγω τής λογοκρισίας, τό παραλήθόν τους είναι λιγώτερο γνωστό άκ' ότι στό έξωτερικό. "Ενας διακαπρεμένος Κινέζος άναρχικός άγωνιστής, ένας έκπρόσωπος τών γαυτικών, πού άντιπροσωπεύει έκατοντάδες γαυτεργάτες, σ' ένα παράνομο συνδικάτο, όταν ρωτήθηκε γιά νά πεί τή γνώμη του γιά τήν άργκαία αύτή, άπάντησε χαριτολογώντας κάθε ήξερα ότι είμαστε πραγματικά τόσο σπουδαίοι». Κι ό ραδιοσταθμός τού Πεκίνου λέγεται πώς έχει άνακοινώσει ότι Ελπίζει, ένώ έγκωμίαζε τά «επιτήματα αίρήνης» στήν 'Αμερική, πώς «ή μικροαστική παρέκκλιση τού άναρχισμού κι οί άναρχικές όποβολές, πού προσπαθούν νά μεμηθούν δουλικά τόν ξένο άναρχισμό, δέ θά κυριαρχήσουν στή νεολαία μας». Οί παλιοί, καλοί ξένοι παραξένες βρίσκονται παντού, άκόμα καί στήν Κίνα, άλλά γιά νά έμπαίξετε τήν είσαγωγή τού άναρχισμού είναι «σοβαρά άργά φίλοι μου, πολύ άργά!»

"Αλμπερτ Μέλτσερ
(«Διεθνιστής»)

Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος στὴν Κίνα

Ἦταν κάπου στὶς ἀρχὲς αὐτοῦ τοῦ αἰώνα, ποὺ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα εἰσχώρησε μέσα στὴν Οὐράνια Αὐτοκρατορία. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ κλασσικὴ Κινέζικη σκέψη (λάο Τσέ) περιέχει στοιχεῖα τοῦ ἀναρχισμοῦ, ἂν καὶ μερικοὶ σύγχρονοι Κινέζοι ἀναρχικοὶ χλευάζουν τὴν ἀνακάλυψη αὐτὴ (ὑπάρχουν μερικοί, ἀναφέρουν, ποὺ ἀνακαλύπτουν κάθε σύγχρονη ἀντίληψη σ' ἐκεῖνο ἢ τὸ ἄλλο ἀπ' τὰ Κινέζικα κλασσικὰ κείμενα!) Ἀλλ' ὁ ἀναρχισμός, μὲ τὴ σύγχρονη μορφή του, ἦρθε στὴν Κίνα μέσα σὲ μιὰ περίοδο ἀναβρασμοῦ, ὅταν τὸ ἔθνος στρέφονταν ἐνάντια στὴν Ἰμπεριαλιστικὴ δυναστεία (μιὰ ξένη φυλὴ ποὺ ἐπιβλήθηκε κάνω στὴν Κίνα).

Ὅπως καὶ σ' ἄλλες χῶρες, ὅπου οἱ ἀναρχικοὶ ἐγκαινίασαν τὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα καὶ προηγήθηκαν ἀπὸ τὶς ἄλλες μορφὲς τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἔγινε πλατύ. Ταυτόχρονα ὅμως συμπεριλαβε παλλοὺς ποὺ, κάτω ἀπὸ ἄλλες συνθῆκες, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ ἦταν ἀναρχικοί. Εἶναι σημαντικὸ ν' ἀναγνωρίσουμε αὐτὸ τὸ γεγονός, γιατί διαφορετικὰ πολλοὶ θὰ θεωρηθοῦν σὰν «ἀποστάτες», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἐπέστρεψαν ἁπλῶς στὴ φυσικὴ ἰδεολογική τους κατεύθυνση. Ὁ Ἔντγκαρ Σνόου στὴ συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸ Μάο Τσὲ Τούνγκ, ἀναφέρει ὅτι κι ὁ ἴδιος ὁ Μάο, ἐπηρεάστηκε κάποτε ἀπ' τοὺς ἀναρχικούς. Ἀλλὰ ἀπ' τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχω βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι στὸ πολὺ νὰ ὑπῆρξε μέλος τοῦ Κινήματος Ἐγκράτειας. Αὐτὸ ὅμως, δὲν εἶναι ἐντελῶς τόσο παράλογο ὅσο ἠχεῖ στὰ αὐτιὰ ἑνὸς Ἀγγλου. Ὁ ἀσκητισμὸς στὴν Κίνα ἦταν τόσο ταυτισμένος μὲ ἐπανα-

στατικές αντιλήψεις, όσο είναι στή Μεγάλη Βρεττανία μέ τό φιλελευθερισμό καί τό θρησκευτικό ἀντικομφορμισμό.

Οἱ πραγματικοί ἱδρυτές τοῦ Κινέζικου Ἀναρχισμοῦ ἦταν ὁ Λή Σί Τσάνγκ κι ὁ Γιάνγκ Τσάνγκ Τσάνγκ, (Ἄς τήν ἄλλη μεριά, θά πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Λή τό ἀρνιέται. Ἀναφέρει ὅτι ὅταν οἱ μαθητές του ἐπέστρεψαν στήν Κίνα, ὁπλισμένοι μέ τή γνώση τοῦ ἀναρχισμοῦ πού ἀπόχτησαν στή Γαλλία, ἀνακάλυψαν ὅτι οἱ ἐργάτες μέ τούς ὁποίους ἤρθαν σ' ἐπαφή σέ παλιές ἐπαγγελματικές συντεχνίες, εἶχαν ἤδη τήν ἴδια τοποθέτηση, κι ἁπλῶς υἰοθέτησαν τίς νέες λέξεις, σάν περιγραφικές τῆς στάσης τους. Ὁ Λή κι ὁ Τσάνγκ, προέρχονταν κι οἱ δυό ἀπό εὔποροις οἰκογένειες κι εἶχαν πάει στό Παρίσι μέ μιά κυβερνητική ἀποστολή πού συμπεριλάβαινε ἕνα μεγάλο ἀριθμό φοιτητῶν. Ἡ κεντρική ἰδέα ἦταν νά μελετήσουν τίς Δυτικές ἰδέες καί νά τίς ἐφαρμόσουν ἔπειτα στόν ἐπιχειρηματικό τομέα τῆς πατρίδας τους. Ἀπό τήν πρώτη στιγμή πού ἔφθασαν στό Παρίσι, στά 1902, ὁ Λή κι ὁ Τσάνγκ ἄρχισαν νά ἐνδιαφέρονται γιά τή C.G.T.*, πού ἦταν τότε στήν ἀκμή της σάν ἀναρχοσυνδικαλιστική ὀργάνωση. Ἦταν αὐτό πού ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν ὀνόμαζε «τό πανεπιστήμιο τοῦ ἀναρχισμοῦ» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἕνα ζωντανό παράδειγμα ἐργατικῆς ὀργάνωσης στήν καλύτερή της μορφή, ὅπου οἱ ἐργάτες μποροῦσαν νά μελετήσουν τόν τρόπο πού θά ἐπαιρναν τόν ἔλεγχο τῶν πεπρωμένων τους.

Ἡ C.G.T. γοήτεψε τόν Λή καί τόν Τσάνγκ, πού δέν εἶχαν ἀκούσει ποτέ τίποτα γιά κάτι τέτοιο ὅπως ἕνα ἐργατικό συνθετικάτο. Μυήθηκαν στόν ἀναρχισμό μέ τήν πιό δημιουργική καί δυναμική του μορφή κι ἀμέσως ἐγκατάλειψαν τήν ἀποστολή γιά χάρη τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ σκοποῦ.

Γιά νά μπορέσει νά παραμείνει στή Γαλλία, ὁ Τσάνγκ ἵδρυσε τήν Ἑταιρία Τάνγκ Γκάν, μιά ἐμπορική ἐπιχείρηση πού εἰδικεύονταν στίς εἰσαγωγές ἀπ' τήν Κίνα, ἡ ὁποία ἵδρυσε ἐπίσης κι ἕνα τυπογραφεῖο. (Βλέπε τό Παράρτημα Γ'). Ἔστειλε μήνυμα στό πατρικό του χωριό γιά νά φέρει νέους νά σπουδάσουν. Ἡ κεντρική ἰδέα ἦταν ν' αὐτοχρηματοδοτηθοῦν ἐργαζόμενοι σάν Κινέζοι μά-

---

* Σ.τ.Μ.: Γενική Συνομοσπονδία Ἐργασίας.

γεροι, ἐνῶ ταυτόχρονα θὰ μαθαίνουν ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερα, τοὺ θὰ χρησιμέψουν ὅταν ἐπιστρέψουν στὴν πατρίδα.

Ἡ πρόθεση ἦταν νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα δισμηχανικὸ προλεταριάτο κι οἱ φοιτητὲς ἔμελλε νὰ γίνουν δάσκαλοι τῶν ἀγροτῶν ποὺ ἔρχονταν στὶς πόλεις.

Ἡ ἰδέα αὐτή, συμπτωματικά, ἐγκρίθηκε ἀπ' τὴν Κινέζικη κυβέρνηση ποὺ τὴ μιμήθηκε στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν. Ὅσον ἀφορᾶ ὅμως τὸν Ταάνγκ, δὲν ἐνδιαφέρονταν καθόλου γιὰ τὴν κυβέρνηση ἀλλὰ ἔλπιζε νὰ δημιουργήσει μιὰ «Κινέζικη C.G.T.» ἢ τουλάχιστον ἕνα ἐπαναστατικὸ κίνημα στὴ Κίνα. Παλλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἐργάστηκαν μαζί του ἔγιναν ἐνεργητικοὶ ἀναρχικοί, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Τσοὺ Μὶν - Ι.

Ἕνας ἄλλος Κινέζος, ἕνας θεολόγος, ὁ Γοὺ Τσὶ Χοὺι εἶχε ἐπίσης ἔρθει στὸ Παρίσι γιὰ νὰ σπουδάσει χημικός. Ἄρχισε νὰ πειραματίζεται πάνω σὲ κουκιὰ κι ἄλλους καρποὺς κι ἐπίσης ἄρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸν ἀναρχισμό. Ὅταν, στὰ 1906, ὁ Λὴ κι ὁ Ταάνγκ, ποὺ ἐργάζονταν μαζὶ στὴν ἐπιχείρησή τους, ἀγόρασαν ἕνα τυπογραφικὸ πιεστήριο, ὁ Γοὺ Τσὶ Χοὺι συνδέθηκε μαζί τους. Ἐκδόσανε μιὰ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα, τὸ «Νέο Αἰώνα», ποὺ κυκλοφόρησε σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Ἦταν ἡ πρώτη κινέζικη ἀναρχικὴ ἐφημερίδα ποὺ ἦταν γραμμένη στὰ κινέζικα. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὑπῆρχαν διάφορες ἄλλες «πατριωτικὲς» κινέζικες ἐφημερίδες, δηλαδὴ ἀντιιμπεριαλιστικές, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἀντιτίθονταν στὴ Δυναστεία τῶν Μαντσού. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς στράφτηκαν στὸ σοσιαλισμό, ἂν καὶ ὁ κοινοβουλευτικὸς σοσιαλισμὸς δὲν ριζώθηκε ποτὲ στὴν Κίνα — κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος γιατὶ ποτὲ δὲν τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία. Οἱ ἀναρχικοὶ τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ ἔγιναν μιὰ σημαντικὴ δύναμη μέσα στὸ Κινέζικο ἐπαναστατικὸ κίνημα, ἵδρυσαν μαζὶ μὲ ἄλλους μιὰ Ἑταιρία γιὰ τὴ μελέτη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἔνοδος τῆς «Νέας Κίνας» ἔφερε τὴ σοσιαλιστικὴ προπαγάνδα, συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἀναρχισμοῦ, στὸ προσκήνιο.

Τόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἐπιδραση τοῦ ἀναρχισμοῦ ἀνάμεσα στοὺς Κινέζους λόγιους τῆς προεπαναστατικῆς περιόδου καὶ συναπάλσυθε μέχρι τὸ 1914, ὥστε ἡ κυβέρνηση ἀνεπιτύπισε συχνὰ δυσκολία γιὰ νὰ βρεῖ πρόσωπα μὲ τὴν κατάλληλη μόρφωση, ποὺ θὰ καταλάμβαναν κυβερνητικὰ ἀξιώματα. Οἱ Κινέζοι ἀναρχικοὶ ὅμως, ἔκαναν ἀπ' τὴν ἀρχὴ διάκριση, ἀνάμεσα σὲ «δυὸ εἴδη ἀναρχικῶν»

τὸ «σκληρὸ» καὶ τὸ «μαλακό». Ὁ «σκληρὸς» ἀναρχικός — ἢ ὅπως θὰ λέγαμε ὁ ἀγωνιστής — θεωροῦνταν ὅτι εἶναι ἕνας μαχητὴς ποὺ εἶναι ἕτοιμος ὅτι σὲ καμιὰ περίπτωση δὲ θὰ ἔπαιρνε μέρος στὴν κυβέρνηση. Ἀλλὰ καθὼς δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ἀντίληψη γι' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε «τοπικὴ κυβέρνηση», μὲ θάση τὸ ἀγγλικὸ πρότυπο, ποὺ δὲν ἔχει ὅμως καμιὰ σχέση μὲ τὴν Ἀ π ο τ η σ η τ ῆ ς Ἐ ξ ο υ σ ί α ς — ὁ λόγιος δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ γίνει ἀγωνιστὴς (ἐκτὸς ἂν μποροῦσε νὰ παραδώσει διαλείτερα μαθήματα, νὰ συντηρηθεῖ δουλεύοντας σὰ δημοσιογράφος ἢ, ὅπως καὶ πολὺ συχνὰ συνέβαινε, νὰ ξεκινήσει τὴ δεκή του μεκρὴ ἐπιχείρηση). Γιὰ νὰ γίνει κανεὶς δάσκαλος ἢ βιβλιοθηκάριος ἢ κληρικός, θάπρεπε ν' ἀποδεχτεῖ τὴν κυβερνητικὴ αἴνακα, νὰ βασιστεῖ στὴν ψηφοθηρία τῶν ἀνώτερων ἀξιωματούχων, κυρίως σ' ἕνα μανδαρίνο καὶ νὰ θοηθήσει στὴ διατήρηση τῆς τάξεως τοῦ Κράτους, ὅπως ἀκριβῶς θὰ συνέβαινε ἂν ἦταν ἀστυνομικός. Ταλικά, οἱ λόγιοι ἄρχισαν νὰ ἐξεγείρονται ἐνάντια σ' αὐτό). Ἀλλὰ ἀφοῦ ὑπῆρχε ἡ κατάσταση αὐτή, οἱ ἐπαναστάτες δέχτηκαν ὅτι ἕνας λόγιος μποροῦσε νὰ εἶναι «μαλακὸς» δηλαδὴ μποροῦσε (μὲ τὴ δεκή μας ἔννοια) νὰ «ξεπουληθεῖ» χωρὶς ὅμως νὰ θεωρηθεῖ προδότης. Ὑπῆρχε κατανόηση ἀπέναντι στὴν κατάσταση τοῦ λόγιου. Ὅπως ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ ἐργαστεῖ ὁ ἐργάτης γιὰ νὰ ἐξοικονομήσει τὴν τροφὴ του ἔτσι κι ὁ φτωχὸς λόγιος, ἐλπιδάνονταν, πιθανὸ νὰπρεπε νὰ «προσχωρήσει» στὴν κυβέρνηση καὶ νὰ πουληθεῖ. Δεσμένου ὅτι δὲ γινόταν κατεδάτης, πιθανὸ νὰ συνέχιζε νὰ περιθάλλεται ἀπ' τὴ λατρεία τῶν συντρόφων του, ὅπως θὰ δοῦμε ἀργότερα.

Ὁ θάνατος τῆς αὐτοκράτειρας

Καθώς πλησίαζε τὸ τέλος τῆς ἡλικιωμένης αὐτοκράτειρας, αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ἴδια τὰ θεμέλια τῆς Αὐτοκρατορίας ἄρχισαν νὰ τρέμουν. Στὸ Λονδίνο, ὁ Σοὺν Γιὰτ Σὲν εἶχε ξεκινήσει ἕνα παγκόσμιο Κινέζικο κίνημα, γιὰ νὰ ὀργανώσει τὴν ἀνατροπὴ τῶν Μαντσοὺ. Οἱ Κινέζοι, ποὺ ἔξω ἀπ' τὴν πατρίδα τους θεωροῦνταν σὰν παρίες, ἐκτὸς ἂν ἦταν πλούσιοι ἔμποροι, ἄρχιζαν νὰ ξυπνοῦν. Ὁ ἴδιος ὁ Σοὺν - Γιὰτ - Σέν, ἔκλινε περισσότερο πρὸς τὶς θεωρίες τοῦ Χένρυ Τζὼρτζ μᾶλλον, παρὰ πρὸς τὸ σοσιαλισμό, ἀλλὰ τὸ σχέδιό του γιὰ τὴ ἀναγέννηση τῆς Κίνας βασιζόταν ἀποκλειστικὰ σ' ἕνα «λαϊκὸ μέτωπο», τὴν ἑνότητα ὅλων τῶν τάξεων ἐνάντια στοὺς «ξένους σφετεριστές», καὶ σὲ μιὰ στρατιωτικὴ ὀργάνωση. Ὁ κύριος στρατιωτικός του σύμβουλος, ἕνας Καναδὸς γιατρὸς, ποὺ ὀνομαζόταν Μωϋσῆς Κοὲν ('Ο Κοὲν «μὲ τὰ δυὸ πιστόλια») ἔγινε διάσημος σὰ στρατηγὸς τῶν Κινέζων καὶ στρατιωτικὸς κληρονόμος τοῦ Σοὺν (ἀναγνωρίστηκε τόσο ἀπ' τὴν Κουομιντάγκ ὅσο κι ἀπ' τοὺς Κομμουνιστὲς τὰ ἑπόμενα χρόνια). Κριτικάριζε κι ἀντιπαθοῦσε τοὺς ἀναρχικούς ἐπειδὴ ὑποστήριζαν τὴν (σαλιστικὴ) δολιοφονία. (Βλέπε Παράρτημα Β'). Οἱ ἀναρχικοί, μὲ τὴ σειρά τους, κριτικάριζαν τὸ μιλιταρισμὸ καὶ τὸν ἐθνικισμό.

Μποροῦμε τώρα νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ Κινέζικο Ἀναρχικὸ Κίνημα, ὅπως ἦταν πρὶν ἀπὸ τὸ 1911 — ὅταν τὸ κίνημα στηρίζονταν ἀκόμα στὴν ἐμπάθεια τοῦ Παρισιοῦ, ἂν καὶ ἐστελνε, κάθε χρόνο, τοὺς μαθητές του πίσω στὴν Κίνα ἐκπαιδευμένους τόσο στὶς Εὐρωπαϊκὲς εἰδικότητες ὅσο καὶ στὶς ἀντιεξουσιαστικὲς ἰδέες. Τὸ Κίνημα τοῦ Νέου Αἰῶνα, ὅπως ἦταν ἡ πιὸ σωστή του ὀνομασία,

ήταν αναρχοκομμουνιστικά, έχοντας μιά παράμοια τοποθέτηση μέ κείνη τού Γαλλικού ή τού Ισπανικού κινήματος. Υπήρχαν φυσικά ειδικές διαφορές πού προέρχονταν άπ' τόν Κινέζικο χαρακτήρα. Όσο άκατανόητο κι άν φαίνεται στούς Βρετανούς αναρχικούς, πήραν άπ' τήν αρχή μιά θέση απόλυτης αντίθεσης απέναντι όχι μόνο στή χαρτοπαιξία, άλλά καί τό ποτό, άκόμα δέ καί στήν σεξουαλική απόλαυση. (Τά χαρακτηριστικά τών αναρχικών ήταν: μήν πίνεις, μήν χαρτοπαίζεις, μήν κηπαίνεις ταχτικά σέ πόρνες, μήν έχεις ερωμένες, μήν αγκαζάρεις κοϋλιδες. Η δυτική στάση άντίρρηση — καταδικάζεις τόν κοϋλη σέ λιμοχτονία — θεωρούνταν σάν δοχετη. Πρέπει νά ζεί σά ζώο; Θά ρώταγαν. Ακόμα καί σήμερα, πού τά άμπαζάκια τών κοϋλιδων είναι μιχανοκίνητα, κανένας ηλικιωμένος Κινέζος αναρχικός δέ θά άφηνε τόν εαυτό του νά τά χρησιμοποιήσει. Ήταν οί πρώτοι πού έκοψαν τις κοτσίδες τους καί στούς Κινέζους αναρχικούς οφείλεται κύρια καί πρωτοβρχικά, ή καταργηση τής «ούρας τού γουρουνιού», τού ήταν ένα σύμβολο υποτέλειας. Ο τρόμος τών Κινέζικων αρχών, μπορεί νά συγκριθεί μόνο μ' έκείνον μερικών σύγχρονων κυβερνήσεων πού αγκαλιάστηκαν ότι οί νέοι σήμερα τρέφουν μακριά μαλλιά. Τά πρέσωπα πού έκοβαν τις κοτσίδες τους, μαστιγώνονταν καί ρίχνονταν στις φυλακές, συχνά δέ άλευθερώνονταν φορώντας ψεύτικες κοτσίδες. Μπορούμε εύκολα νά φανταστούμε τήν αποδοκιμασία τών μεγαλυτέρων!... Αλλά οί αναρχικοί καθιέρωσαν χειρότερες απύγχρονες συνήθειες. Αρνιούνταν νά φορέσουν τά παραδοσιακά ρούχα — οί νέοι φορούσαν κοστούμια άντι γιά ρόμπες — (Τί διαστελλόταν μέ τή σημερινή Αγγλία!) κι άκόμα διαφωνούσαν μέ τή συνήθεια τών χαριτωμένων κοριτσιών, νά χρησιμοποιούν καλλυντικά ή άλλοιστικά στύλ κομμώσεων. Αύτά πιθανόν νά δώσει τήν εντύπωση ότι ήταν φανατικοί. Δέν συνέβαινε όμως αύτό. Απολάμβαναν τή ζωή κι έκτιμούσαν πλήρως τις χάρες της. Αλλά ήταν εξαρτημένοι έκάντα στις άποπνιχτικές παραδόσεις, πού είχαν άναγάγει σέ «άπόλαυση», ένα εξιλαστήριο τού μαρτυρίου. Είναι άλήθεια ότι ένα κορίτσι τής Δύσης, πιθανόν νά σακάτεψε τά πόδια του φορώντας φλοτάκουτσα παπούτσια, άλλά ή Κινέζα ήταν καταδικασμένη νά δένει τά πόδια της άπό τότε πού γεννή-

---

Σ.τ.Μ.: Η κοτσίδα.

θηκε, πράγμα πού σήμαινε ὅτι ἀγωνίζονταν, ἀπεγνωσμένα καὶ παροξυντικά, νὰ συμμορφωθεῖ μὲ τὶς ἰδέες περὶ κομψότητας τῆς ἀνώτερης τάξης. Χρειαζόταν ὑπηρέτες νὰ τὴ βοηθοῦν. Ἦταν ἀδύναμη μπροστὰ στὸν ἄντρα της. Δὲ χρησιμοποιοῦσε καλλυντικὰ ὅπως ἡ Γαλλίδα — πού μποροῦσε ν' ἀγωνίζεται στὴν ἀντίσταση ἔχοντας κοντὰ τὴν τσάντα της καὶ νὰ βάψει μὲ ἀπάθεια τὰ χείλια της πρωτοῦ γ' ἀνακρύψει τὴν Γκεστάπο. Ἡ Κινέζα περνοῦσε τρεῖς ὧρες στὴν τουαλέτα της, χτενίζοντας τὰ μαλλιά της καὶ βάζοντας μέικ ἀπ. Τὸ κορίτσι τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀκόμα κι ἡ ἀγράτευσα, ἦταν πιὸ ἐλεύθερα ἀπ' ὅτι ἡ κυρία του. Ἦταν κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της ἐνῶ ἡ ἄλλη ἦταν σκλάβα τῆς ὁμορφιᾶς. Ἐφηνικὰ ἡ νεολαία τῆς μεσαίας τάξης ἄρχισε νὰ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἰδέα τους γιὰ τὴν ὁμορφιὰ ἦταν ἐκείνη τοῦ ἀγρότη. Τὸ χειραφετημένο κορίτσι ὑποβλήθηκε σὲ μασεΐγκαση καὶ ἐκφοβισμὸ ἀπὸ μέρους τῶν γονιῶν του καὶ τῶν ἀρχῶν· αἰσχὰ διαπομπεύτηκε δημόσια σὰν πόρνη καὶ μερικὲς φορὲς ἡ προσβλημένη συναίδηση τὴν ὤθησε στὴν πορνεία. Αὐτὸ ὅμως δὲ συνέβαινε ἂν γινόταν ἀναρχική. Οἱ ἀναρχικοὶ εἶχαν μιὰ γρήγορη ἀπάντηση σὲ τέτοιες ταχτικές: τὸ πιστόλι ἢ τὸ μαχαίρι.

Σ' ὁλόκληρη τὴν περίοδο πού δρᾶσε, τὸ Κίνημα τοῦ Νέου Αἰῶνα διεξήγαγε μιὰ ρωμαλέα ἐκστρατεία ἐνάντια στὴ θρησκεία. Ἀντιτίθονταν σὲ κάθε μορφὴ θρησκευτικὴ πρόληψη καὶ μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ μεταπειτα ἐπιτυχία τῶν Κινέζων Κομμουνιστῶν μπορεῖ νὰ ἀφείλεται στὶς ἀρνητικὲς ἐπιτυχίες τῶν ἀναρχικῶν, λόγω τοῦ ὅτι αὐτοὶ ἦταν πού γιὰ μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ ἐτῶν, καταπολεμοῦσαν τὸ συντηρητισμό, τὴν οἰκογενειακὴ κυριαρχία καὶ τὴ θρησκευτικὴ πρόληψη, ὅλα ἐκεῖνα πού ἀγνόησαν οἱ Μαρξιστές, ἀλλὰ πού χωρὶς τὴν ἐξαφάνιση τῶν ὁποίων, ὁ Μαρξισμὸς δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ καταλάβει τὴν ἐξουσία. Λίγο ἀργότερα, μερικοὶ Κινέζοι Κομμουνιστὲς συγγραφεῖς, ἐκφράσανε, πραγματικά, τὴν εὐγνωμοσύνη, τους ἀπέναντι σ' ὡρισμένους πρωτοπόρους στὸν τομέα τῆς ἐξάλειψης τῶν προλήψεων, τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας, καὶ τῆς προσήλωσης στὴν παράδοση. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πρωτοπόροι ἦταν στὴν ἐποχή τους ἀναρχικοί.

Γιὰ τοὺς Λὴ καὶ Τσοὺ ὑπῆρχαν ἑπτὰ μέσα γιὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Τὰ ΒΙΒΛΙΑ ΚΙ ΟΙ ΟΜΙΛΙΕΣ «γιὰ νὰ ξεσηκώσουν τὸ λαὸ» καὶ νὰ δικαιώσουν τὴ μόρφωση.

ΟΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ «μὲ τὶς ὁποῖες συγκεντρώνεται ἡ δύναμη τῶν ἀνθρώπων» κι ἔτσι ἱστοροῦν νὰ συνειθητοποιήσουν τὴ ρίζωμή τους.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ἡ ὁποία ἐξασθενίζει τὸ κράτος.

Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΚΙ ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ποὺ συνδέονται παρέργα. Αὐτὸ ποὺ προτείνεται εἶναι ὁ στρατιώτης ν' ἀρνηθεῖ νὰ ὑπηρετήσει κι ὁ ἐργάτης ν' ἀρνηθεῖ νὰ δουλέψει. (Βλέπε τὸ Παράρτημα Α').

Η ΔΟΛΟΦΩΝΙΑ ΚΙ ΟΙ ΜΑΖΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ. Θεωρούνταν ὅτι ἡ δολοφονία θὰ μείωνε τὴν ταραγμένη καὶ τελικὰ θὰ τὴν ἔκανε ἀνάξια λόγου. Ἄλλα μόνο οἱ μαζικὲς ἐξεγέρσεις μποροῦσαν νὰ μεταβάλλουν τὸ σύστημα.

Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ἡ ἀργὴ πρόοδος τῆς βιομηχανοποίησης στὴν Κίνα, ἔκανε φανερὸ ὅτι δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ ὑπάρξει μιὰ «Κινέζικη C.G.T.», τουλάχιστον μέσα στὰ χρονικὰ ὅρια ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀφοροῦσε. Ὁ Λὴ μελέτησε πολὺ προσεχτικὰ τὸ φαινόμενο τῶν Τόνγκ. Σὲ πολλοὺς Τόνγκ, ὑπάρχει ἕνα συγκεχυμένο σύστημα παρόμοιο μὲ τὸν ἐλευθεροτεκτονισμό, ὅπως ἦταν χωρὶς ἀμφιβολία, ἀρχικά — ὅταν οἱ μασόνοι ἦταν πραγματικὰ «μασόνοι» καὶ κρατοῦσαν κρυφὰ τὰ μυστικά τους, ποὺ συμπεριλάμβαναν καὶ τὰ ἐπαγγελματικὰ τους μυστικά. Οἱ Τόνγκ, ἦταν πολὺ ἰσχυροὶ ἀνάμεσα στὶς Μυστικὲς Ἑταιρεῖες τῆς ἐποχῆς. Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἄρχισε νὰ ἐργάζεται μέσα στὶς τάξεις τῶν Μυστικῶν Ἑταιρειῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς τῶν ἀναρχικῶν ἀνάμεσα στοὺς Τόνγκ, ἦταν ὅτι ἦρθαν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν Σοὺν Γὶατ Σὲν καὶ μιὰ ὁμάδα τοῦ Κινήματος τοῦ Νέου Αἰῶνα εἰσχώρησε μέσα στὴν Κουομιντάγκ. Ἡ σχέση ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, ἀνάμεσα σὲ μιὰ πτέρυγα τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καὶ τὴν Κουομιντάγκ ὑπῆρξε πάντοτε μιὰ σχέση συνύπαρξης. Μερικοὶ ἀπὸ κείνους ποὺ προσχώρησαν, τὸ Ν-

καναν γιά γ' ἀποσημράξουν τὸ Σιὸν καὶ νὰ προκαλέσουν ἕνα σχίσμα. Ἄλλοι πῆγαν καὶ δούλεψαν μαζί του στὸ βαθμό, ποὺ μετὰ τὴν Ἐπανάσταση, ἀποδέχτηκαν κακοδιοικητικὲς θέσεις κι ἀπαρνήθηκαν τὶς ἀναρχικές τους ἰδέες. Μερικοὶ ἀπ' τοὺς τελευταίους, ἦταν ἁπλῶς «μαλακισμοὶ» ἀναρχικοί οἱ ὁποῖοι, στὰ γεράματά τους, ἤθελαν νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐργαστοῦν σὰν τομέα καὶ εἶχαν ἐπιλέξει, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ σειρὰ χρόνια καταδίωξης καὶ πάλης. Ἄλλοι αἰσθάνθηκαν, πραγματικά, ὅτι οἱ ἐκφοκοι στόχοι εἶχαν πραγματωθεῖ. Τόσο ὁ Γοὺ ὅσο κι ὁ Λὴ ἔγιναν μέλη τῆς Κουομιντάνγκ κι ὑπάρχουν ἀντιφατικὲς πληροφορίες γιὰ τὴ μετέπειτα δραστηριότητά τους.

Τό «Γιαπωνέζικο» κίνημα

Στό μεταξύ όμως, ό Γού κι ό Λή είχαν κάνει πολύ καλή δουλειά όσον άφορά τήν εἰσαγωγή τοῦ ἀναρχισμοῦ στήν Κίνα. Αὐτός εἰσχώρησε ἐπίσης στήν Κίνα, ἐντελῶς ξεχωριστά, μέσω τῆς Γιαπωνίας. Ἡ Κίνα εἶναι τόσο τεράστια ποὺ μόνο πρίν ἀπό μερικά χρόνια οἱ «Παρισινοί» Ἀναρχικοί ἀντιλήφθηκαν τήν ὕπαρξη τῶν Γιαπωνέζων Ἀναρχικῶν. Αὐτό δέν ἦταν ἕνα σχίσμα, ἀλλά μιά κενή συνειδητοποίηση τῆς ὑπαρξης τοῦ ἄλλου. Τό Γιαπωνέζικο Ἀναρχικό κίνημα εἶχε ἀναπτυχτεῖ σημαντικά κάτω ἀπ' τήν ἐπίδραση τοῦ Κοτόκου. Ὁ τελευταῖος ὑπῆρξε ἕνας σοσιαλίστας ὁμιλητής καί συγγραφέας, ἐκδότης μιᾶς καθημερινῆς ἐφημερίδας ποὺ σταδιακά πρός τό σοσιαλισμό καί τή μετάτρεψε σ' ἕνα ἐργατικό περιοδικό, κι ἔπειτα πρός τόν ἀναρχισμό κάτω ἀπ' τήν ἐπίδραση τοῦ Κροπότκιν. Ἀκόλουθα χρεμάστηκε γιά ἐσχάτη προδοσία ἀπέναντι στόν Μικάδο.* (Ἐλπίζουμε ὅτι θά μπορέσουμε νά ἐκδώσουμε τό «Γιαπωνέζικο Σικάγο» στή σειρά αὐτή). Ἦταν μιά δίκη ποὺ μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τή δίκη τῶν ἀναρχικῶν τοῦ Σικάγου, στά 1886.

Ὁ πρῶτος φημισμένος Κινέζος λόγιος ποὺ ἔμελλε νά πάει στή Γιαπωνία γιά νά σπουδάσει καί νά προσχωρήσει στό ἀναρχικό κίνημα, ἦταν ὁ Λιού Σί Πέϊ. Τά κείμενα τοῦ Λιού Σί Πέϊ, φυλλάγονται μέχρι σήμερα σά θησαυρός ἀπ' τούς Κινέζους Ἀναρχικούς. Ὁ Λιού, ἀντίθετα μέ πολλούς ἀπό τούς συγχρόνους του, ἔβλεπε σεβασμό ἀπέναντι στήν Κινέζικη παράδοση, ἡ ὁποία, ὑποστήριζε, ἦταν ἀντιεξουσιαστική, καί θήλασε ὅτι ὁ Ταοϊσμός καί τά κείμενα

Σ.τ.Μ.: *Η αντίστοιχη λέξη του αυτοκράτορα στα Γιαπωνέζικα.

τοῦ Λάο Τσέ εἶχαν προετοιμάσει, στὴν Κίνα, τὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὸν ἀντιεξουσιαστικὸ σοσιαλισμό. Ἡ παραδοσιακὴ Κινέζικη κυβέρνηση ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὸ λαό. Ὁ λαὸς ἀδιαφορεῖσε γι' αὐτήν. Τὸ χαραχτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ Ταοϊσμοῦ λόγιου ἦταν ἡ ἐπίκρισή της κυβέρνησης. Ἡ κυβέρνηση ἀντιμετώπιζε τοὺς ἀνθρώπους σὰν ζῶα ἢ φυτά. Οἱ ἄνθρωποι θεωροῦσαν τὴν κυβέρνηση σὰν καταπιεστικὴ καὶ κακή. Κατὰ συνέπεια, δὲν ὑπῆρχε καμιὰ δυσκολία γιὰ νὰ υἱοθετήσουν τὸν ἀναρχισμό, κι ἡ Κίνα, χάρη στὸ μοναδικό της ὑπόβαθρο, ἦταν ἡ πρώτη χώρα ποὺ αὐτὸ ἔμελλε νὰ γίνει, γιατὶ ἡ «ἀδιαφορία» ἀπέναντι στὴ κυβέρνηση μποροῦσε νὰ μετατραπεῖ σὲ γέκη τοῦ ἀναρχισμοῦ.

Πολλοὶ ἀπ' τοὺς φοιτητὲς ποὺ σπούδαζαν στὰ Τόκιο καὶ σ' ἄλλα μέρη, ἐπέστρεψαν στὴ γενέτειρά τους, τὴν Κίνα, γιὰ νὰ πάρουν μέρος σὲ ἀναρχικὰ κινήματα καὶ κινήματα ποὺ στρέφονταν ἐνάντια στοὺς Μαντσοῦ. Ἀποτέλεσαν τὴ βάση ἑνὸς κινήματος ποὺ τελικὰ συγχωνεύτηκε μ' ἐκεῖνο ποὺ συγκροτήθηκε ἀπ' τὴν Παρισινὴ ὁμάδα.

Ὁ Λιοῦ Σὶ Πέι

Τὸ ν' ἀναφέρουμε συνοπτικὰ τὴν ἱστορία τοῦ Λιού, ποὺ εἶναι δύσκολη στὸ Δυτικὸ ἀναρχικὸ κίνημα, σημαίνει ν' ἀντιμετωπίσουμε τὴ δυσκολία ἑνὸς μυθιστοριογράφου. Θὰ μποροῦσε νὰ γίνει μιὰ συναρπαχτικὴ ἱστορία ἀπὸ ἕναν ἔμπειρο μυθιστοριογράφο, ἰδιαίτερα λόγω τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὑπόβαθρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Γιατί ὁ Λιοὺ ἦταν ἕνας λαμπρὸς λόγιος. Ὁ σεβασμός ποὺ ἔτρεφε ἀπέναντι στοὺς κλασσικοὺς κι ἡ ἀπὸ μέρους του ἀνάμειξή τους μὲ τὴ σύγχρονη ἀναρχικὴ σκέψη, βασίζονταν σὲ μιὰ ὁλοκληρωμένη γνώση αὐτῶν. Μερικοὶ καυνοῦσαν τὸ κεφάλι μὲ σκεπτικισμὸ καὶ τὸν θεωροῦσαν ὅτι θὰ πρέπει νἆναι ἕνας «μαλακὸς» ἀναρχικός, ἀλλ' αὐτὸς ἐπέμενε ὅτι ἦταν ἀγωνιστής. Ὅμως εἶχε μιὰ ὄμορφη σύζυγο. Σὲ κάποια περίπτωση, κάτι ἀναγκάστηκε σχεδὸν νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν ἑαυτό της — μποροῦσε νὰ τὴ βοηθήσει ἡ ὀμορφιά της; Δὲν χρησιμοποιήθηκε καλλυντικά. Ὅμως πολλοὶ αἰσθάνονταν ὅτι δὲν συμβιβαζόταν μ' ἕναν ἐπαναστάτη νὰ ἔχει μιὰ τόσο ὄμορφη σύζυγο . . . Ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ Κὸ Τσὲν ἦταν ἀγωνίστρια, ἕνα γεγονὸς ποὺ ἔδινε ἀπάντηση σὲ κάθε κριτική. Κάποτε ὅμως πῆρε μέρος σὲ μιὰ διαλογικὴ ἀπόπειρα καὶ συνελήφθηκε. Ἡ Κινέζικη ἀστυνομία κι οἱ μέθοδοι βασανιστηρίων της, μὲ τὴ βοήθεια ράβδων ἀπὸ μπαμπού, δὲν ἦταν προϊὸν τῆς φαντασίας τοῦ Σὰξ Ρόμερ.* Στὴν πρώτη ἀπόπειρα τῆς ἀστυνομίας νὰ ὑποβάλλει σὲ βασανιστήρια τὴν ὄμορφη Κὸ Τσέν, ὁ Λιοὺ «ἔσπασε». Ἔκανε μιὰ συμφωνία κι ὑπάρχει ἡ ὑποψία ὅτι προσάλωσε τὴ σύλληψη μιᾶς ὁμάδας μὲ τὴν ὁποία δούλευε μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του. Ἔγινε καθηγητὴς καὶ συγχωρέθηκαν κι οἱ δυὸ ἀπ' τὶς ἀρχὲς γιὰ χάρη τῆς μάθησής του. . . ἀλλὰ ὁ Λιοὺ πέθανε πολὺ σύντομα, ἀπὸ κατάθλιψη καθὼς λέγεται. . .

Σ.τ.Μ.: Συγγραφέας ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων τρόμου μὲ τραμ τὸ Φοὺ Μαντσού.

Τὸ νέο κίνημα

Τὸ Κίνημα ποὺ δημιουργήθηκε τόσο ἀπ' τὸ Νέο Αἰώνα ὅσο κι ἀπ' τὸ Λιού, εἶχε ὑποστεῖ ἄγριες βολὲς καὶ κατατρεγμούς. Τελικὰ συγχωνεύτηκε σ' ἕνα νέο ἀναρχικὸ κίνημα, ἡ συγκρότηση τοῦ ὁποίου ὀφείλεται στὸ Λιοὺ Σζοὺ Φοὺ (γνωστὸ κάν Σὶ Φοὺ). Γιὰ πρώτη φορὰ τὸ κίνημα ἔπαψε νὰ εἶναι ἕνα κίνημα ποὺ ὑποστηριζόνταν ἀπὸ ἐμιγκρέδες, ἂν καὶ συνέχιζε νὰ βασίζεται σὲ ἐργάτες ποὺ πήγαιναν γιὰ νὰ σπουδάσουν στὸ ἐξωτερικὸ κι ἐπέστρεφαν πίσω μὲ τεχνικὴ κατάρτιση κι ἐπαναστατικὴ πεῖρα.

Ὁ Σὶ Φοὺ κυκλοφόρησε ἕνα περιοδικὸ στὸ Χόνγκ Κόνγκ. Στὰ 1907, εἶχε πάρει μέρος σὲ μιὰ ἀποτυχημένη ἐξέγερση στὸ Κουανγτούνγκ. Ὁ Σὶ Φοὺ εἶχε ἐκλεγεῖ γιὰ νὰ δώσει τὸ σύνθημα γιὰ τὴν ἐξέγερση, μὲ τὴ δολοφονία τοῦ ναυάρχου Λὴ Τσοὺν. Δυστυχῶς, οἱ χημικές του γνώσεις ἦταν ὑποτυπώδεις κι ἄφησε τὴ βόμβα νὰ ἐκραγεῖ μέσα στὸ χέρι του. Ἔχασε ἔτσι τὰ δάχτυλα τοῦ ἑνὸς χεριοῦ. Καταδικασμένος σὲ τριάντα χρόνια φυλάκιση, γιὰ τρομοκρατικὲς ἐνέργειες, κέρδισε μὲ τὴ μάθησή του τὸ θαυμασμὸ τῶν δεσμοφυλάκων του καὶ μετὰ ἀπὸ τρία χρόνια ἀφέθηκε ἐλεύθερος. Οἱ τοπικὲς ἀρχὲς εἶχαν κάνει αἴτηση γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του, τόσο μεγάλο σεβασμὸ ἔτρεφαν γιὰ τὰ γράμματα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν Κίνα. Ἀφέθηκε ἐλεύθερος στὰ 1909, καὶ στὰ ἑπόμενα ἕξη χρόνια ὑπῆρξε ὁ μεγάλος ἐμπνευστὴς τοῦ Κινέζικου ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἵδρυσε τὸν περίφημο ἐκδοτικὸ οἶκο Πίνγκ Μίνγκ. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπόπειρα γιὰ νὰ δολοφονήσει τὸν Πρίγκηπα Ρήτζεντ, πῆγε νὰ ζήσει στὴ Σαγγάη. Ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ἀνακάλυψε ὅτι ἡ Σαγγάη ἀπετε-

λαβαν τὸ τελειότερο κέντρο γιὰ ὑπονομευτικὴ δραστηριότητα. Ἡ Κινέζικη κυβέρνηση δὲν εἶχε καμιὰ ἁρμοδιότητα σύμφωνα μὲ τὸν Διεθνῆ Διακανονισμὸ κι οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν μποροῦσαν νὰ ξεχωρίσουν τὸν ἕνα Κινέζο ἀπ' τὸν ἄλλο — ἀπ' τὴ δική τους σκοπιὰ ἦταν ὅλοι ὑπάνθρωποι. Οὔτε ἡ Διεθνὴς ἀστυνομία μποροῦσε ποτὲ νὰ διαβάσει τὶς ἐφημερίδες! Ἴσως νὰ μποροῦσαν οἱ Κινέζοι ὀφιστάμενοί τους, ἀλλὰ προτιμοῦσαν πάντοτε νὰ μὴν ἐπεμβαίνουν. Οἱ καιροὶ ἦταν ἐπικίνδυνοι. . .

Τὰ περισσότερα ἄρθρα τοῦ Κέου Αἰώνα ἀναδημοσιεύτηκαν καθὼς ἐκεῖνης κι ἄρθρα καὶ μπροσοῦρες ἀπ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Μέσα σὲ ἕξη χρόνια, ἐκδόθηκαν περισσότερα ἀπὸ 70 βιβλία σὲ ὀκτὼ δὲ συμπεριλαμβάνονται οἱ μεταφράσεις!

Ἡ Ἐσπεράντο

Ἐδῶ δὲ θὰ πρέπει νὰ ξεχάσουμε φόρο τιμῆς στὴ δράση τῆς Ἐσπεράντο, τῆς διεθνοῦς γλώσσας. Εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπ' τὴν ἱστορία τῶν Κινέζων Ἀναρχικῶν. Κάποτε, τὸ ριζοσπαστικὸ κίνημα σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, προσδοκοῦσε μὲ ἐλπίδα τὴν ἐπιτυχία τῆς Ἐσπεράντο. Σήμερα θὰ πρέπει κανεὶς νὰ ὑποθέσει ὅτι τὸ ἔναρμο ἐσβησε ἢ ὅτι κάτι συγέβηκε. Ἀλλὰ στὴν Κίνα υἱοθετήθηκε ἀπ' τὴν ἀρχή. Βιβλία καὶ μπροσοῦρες ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο μεταφράστηκαν ἀπ' τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Πίνγκ Μίνγκ. Ἰδέες κι ἀγῶνες τῆς Ρωσίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Μεξικοῦ, ἀπαδόθηκαν στὰ Κινέζικα κατευθεῖαν μέσα ἀπ' τὸν ἀναρχικὸ τύπο. Πῶς; Μόνο χάρη στοὺς Ἐσπεραντιστὲς ἀναρχικούς. Οἱ Κινέζοι ἀναρχικοὶ δὲν εἶχαν περισσότερες δυνατότητες, γιὰ νὰ μεταφράσουν ἀπὸ τόσες πολλὲς Εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες, ἀπ' ὅτι εἴχαμε μεῖς μεταφράζοντας ἀπ' τὰ Κινέζικα.

Συγκρίνετε τὸν εὐπρόσιτο χαρακτῆρα τῆς ἀναρχικῆς φιλολογίας στὴν Κίνα μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, μὲ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἀγγλία — ὅπου δὲν ὑπῆρξε ποτὲ κανένας περιορισμὸς σ' ὁλόκληρη τὴ χρονικὴ περίοδο μὲ τὴν ὁποία ἀσχολοῦμεθα! Ἐκτὸς ἀπ' τὸν Κροπότκιν (ὁπὸ μέτρο ποὺ ἀποτελοῦσε κι ὁ ἴδιος ἕνα κομμάτι τοῦ Βρεττανικοῦ κινήματος ὅπως κι ὁποιοσδήποτε ἄλλος) ποιοὶ ξένοι ἀναρχικοὶ συγγραφεῖς εἶναι γνωστοί; Ἀποσπάσματα ἀπ' τὸν Μπακούνιν, μερικὲς μπροσοῦρες τοῦ Μαλατέστα, οἱ Ἀμερικάνοι ἀναρχικοί. . . , ἀλλὰ τίποτα ἀπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς συγγραφεῖς, τίποτα ἀπ' τοὺς Γάλλους, οὔτε ἀκόμα κι ἀπ' τοὺς ἱστο-

ρικούς τῆς Διεθνοῦς — ἕνα θεβλίο τοῦ Προυντόν — καὶ φυσικὰ εἴποτε ἀπ' ὁποιαδήποτε μὴ εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα.

Γιατί; Διότι ὁ Κινέζος συγγραφέας, ποὺ ἐργάζονταν στὸν ἀναρχικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο, μποροῦσε νὰ παρουσιάσει τὴν παγκόσμια ἀναρχικὴ φιλολογία, μεταφρασμένη στὴν Ἐσπεράντο. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ Ἐσπεραντιστὲς θὰ δεχτοῦν αὐτὸ σὰ μιὰ ἐντελῶς καθοδόσυλη μαρτυρία. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι ὁλόκληρη ἡ ἱστορία. Τὸ τεράστιο ἔργο τῶν Κινέζων ἀναρχικῶν μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθεῖ μόνο ἂν κατεύξουμε πίσω στὰ 1914. Ἦταν μιὰ δύσκολη χρονιὰ γιὰ νὰ γιορταστοῦν τὰ ἑκατονταχρονα τοῦ Κροπότκιν. Στὸ Λονδῖνο ὅμως κυκλοφόρησε σ' ἕναν τόμο, μιὰ σειρὰ διαλεχτῶν ἔργων τοῦ Κροπότκιν, ποὺ ἐκδόθηκε ἀπ' τὸ Χέρμπερτ Ρήντ. Ἦταν μιὰ ἀξιόλογη δουλειά. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ συγκριθεῖ μὲ τὰ ἅπαντα τοῦ Κροπότκιν ποὺ ἐκδόθηκαν σὰ φόρος τιμῆς γιὰ τὰ ἑκατονταχρονά του, στὰ 1940-45 ἀπὸ τὸν Λὴ Φάι Κάν (ποὺ εἶναι γνωστὸς σὰν Πὰ Τολν) γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ μάθουμε περισσότερα ἀργότερα. Ἀλλὰ εἶναι ἀρκετὸ νὰ πεῖμε ὅτι ἦταν, φυσικά, ἕνας Ἐπαναστάτης λόγιος (ἂν καὶ τὰ ἅπαντα μεταφράστηκαν ἀπ' τὸν ἀδελφό του κατ' εὐθεῖαν ἀπ' τὰ Ρώσικα).

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1911

Ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία ὁ Σοὺν Γιὰτ Σέν, ὁ Σὶ Φοὺ ἄρχισε νὰ ἐκδίδει τὴν περίφημη ἐφημερίδα του «Ο ΚΟΚΚΟΡΑΣ ΠΟΥ ΛΑΛΕΙ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ» (ποὺ ἀργότερα ἔγινε γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα Λαϊκὴ Φωνή) — ἡ ὁποία ἀργότερα ἔπαιξε πρωταγωνιστικὸ ρόλο στὴ δημιουργία τῶν πρώτων διαμηχανικῶν σωματείων, ἑνιαῖα, ἐργατικῶν συνδικάτων σὲ ἐμβρυακὴ κατάσταση. Διαμαρτυρήθηκε ἐνάντια στὴν ἀποδοχὴ θέσεων, ἀπὸ πλαίσια τῆς Κουομιτάγκ, ἀπὸ πολλοὺς ἐκπροσώπους τῆς παλιᾶς φρουρᾶς, μερικοὶ ἀπ' τοὺς ὁποίους συνέχιζαν νὰ διαμαρτύρονται καὶ ὡς δὲν εἶχαν προδώσει τὶς ἀναρχικές τους ἰδέες. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα εἶχε ἐμφανισεῖ στὴν Κίνα κι ἡ ἀναμφίβολα ἐπαναστατικὴ του παράδοση κι ὀργανωτικὴ ἱκανότητα, τὸ ὑθήγησε σὲ ἔξοδα ἀντίθεση μὲ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. Ἐπισημάνανε εἰρωνικὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μερικοὶ ἀναρχικοὶ προσχώρησαν στὴν Κουομιτάγκ (ἂν κι αὐτὴ ἦταν ἀκόμα ἕνα φιλελεύθερο καθεστὼς καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα διαφθαρεῖ ὅπως συνέβηκε ἀργότερα). Ἀλλὰ ὁ ΚΟΚΚΟΡΑΣ δὲν ἐπιχείρησε νὰ τοὺς συγχωρήσει ἢ νὰ συσκοτίσει τὸ πρόβλημα.

«Ἂν κατὰ κανεὶς φαντάστηκε ὅτι οἱ ἀναρχικοί, θὰ τοῦ προσφέρουν τὴν ἐλευθερία, θὰ λύσουν τὰ προβλήματά του, θὰ τὸν ὁδηγήσουν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δὲν κατάλαβε ποτὲ τὸν ἀναρχισμό», σάλπισε. «Δὲν ὑπάρχουν ὑπέρτατοι σωτῆρες, οὔτε ἡγέτες, οὔτε κι ἀναρχικοὶ ἀκόμα, ὄχι, οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ Θεοὶ κι ἂν φαντασθήκατε ὅτι οἱ Θεοὶ ἢ οἱ ἀναρχικοὶ δὲν εἶναι ἄνθρωποι μ' ὅλες τους τὶς ἀτέλειες, ἐξαπατήσατε τελείως τὸν ἑαυτό σας. Ὑπάρχει περίπτωση νὰ καταλάβαινα ἕνα ἀξίωμα; Ὄχι. Ἐλπίζω πὼς ὄχι.

Ἀλλὰ ἀκόμα ἐλπίζω ὅτι θὰ ὑποστῶ δοκιμοτήκα, ὅπως ὁ σύντροφος Α., οὔτε τὶς σπαραχτικὲς κραυγὲς τῶν πεινασμένων μου μωρῶν, ὅπως ὁ σύντροφος Β. Αὐτὸ ποὺ μ' ἐνδιαφέρει εἶναι: πῶς νὰ συνεχίσουμε νὰ παλεύουμε.

Τὸ πρῶτο καθήκον τοῦ ΚΟΚΚΟΡΑ ἦταν ἡ διομηχανικὴ ὀργάνωση κι ἔτσι ἕνα νέο ἀναρχικὸ κίνημα ξεπρόβαλε στὶς λίγες διομηχανικὲς πόλεις ποὺ ὑπῆρχαν στὴν Κίνα. Ἄρχισαν μὲ πρότυπο τοὺς Τόνγκ ἢ ἀκόμα καὶ συνδικάτα βιτικοῦ τύπου. Ἀνάμεσα στὰ 1919 καὶ 1928, ἔγιναν πολλὲς ἀπεργίες οἱ ὁποῖες ἔδειξαν τὴν αὐξανόμενη δύναμη τῶν διομηχανικῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργατῶν μεταφορῶν εἰδικώτερα.

Στὰ 1920, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἐγκαθιδρύθηκε στὴν Καντόνα (τὴν ὁποία ὁ Πὲ Τσὶν ἀποκάλεσε «Ἡ Βαρκελώνη τῆς Ἀνατολῆς»), μετὰ τὴν ἀπεργία τῶν ἐργατῶν κλωστοϋφαντουργίας στὸ Τσανγκσά. Αὐτὴ παρέμεινε ἀπὸ τότε τὸ προπύργιο τοῦ ἀναρχισμοῦ. Στὴν περίοδο 1960-1968, οἱ ἐργάτες κατέβηκαν σὲ ἀπεργία στὰ ἴδια ἀκριβῶς μέρη, αὐτὴ τὴ φορὰ ἐνάντια στὸν ἔλεγχο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καὶ διατήρησαν σὲ λειτουργία τὰ ἐργοστάσια χωρὶς διευθυντὲς ἢ ἔλεγχο ἀπὸ πάνω. Οἱ σπόροι φυτεύτηκαν στὰ 1920. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τῆς Κομματικῆς δεσπόζουσης στὰ 1967, δὲν ὁπλίζει οὐχήρειστη κι ὁ ἀγώνας συνεχίζεται.

Ὁ Σὶ Φοὺ ἔβρυσε κατόπιν τὴν ἔμπνευσή γιὰ τὴ μελέτη τῆς Λιτότητας, στὴ Γαλλία. Μιὰ ἀπὸ τὶς μόνιμες ἕξεις τῆς Γαλλίας ἦταν ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἔλλειψη θρησκευτικῆς διαφώτισης στὰ σχολεῖα. Τὴν ἐποχὴ αὐτή, τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα βρέθηκε γ' ἀντιμάχεται ὄχι μόνο τὴν παραδοσιακὴ θρησκεία ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱεραποστολους. Οἱ Ἑταιρεῖες τῆς Ἐγκράτειας, τὰ παλιὰ προπύργια τῆς ἀριστερᾶς, ἀποδείχτηκαν πὼς ἦταν γόνιμο ἔδαφος γιὰ τοὺς ἱεραποστολους. Ἐπιπλέον, στὴν ὅλη φαιδρα, ἡ υἱοθέτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ σήμαινε τὴ δυνατότητα γιὰ μιὰ σταδιοδρομία, ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ λόγιο, ἀδέσμευτη ἀπὸ κυβερνητικὰ ψηφίσματα ἢ τοὺς γιανταρίτους. Οἱ «ξένοι διάβολοι» ἀνάπτυξαν τὶς ἐμπορικὲς συναλλαγὲς στὴ Κίνα κι ἔδειχναν προσήμανση στοὺς Χριστιανοὺς ἀναφορικὰ μὲ τὶς διευθυντικὲς θέσεις τῶν ἐπιχειρήσεων. Δὲν ἀφαλλονταν ἐντελῶς στὴ χάρη τῆς Καινῆς Διαθήκης, αὐτὸ ποὺ προκάλεσε τὸν προσηλυτι-

σμὸ παλιῶν στὸ Χριστιανισμό, στὰ χρόνια ἐκεῖνα... Οἱ «Κινέζοι Χριστιανοὶ» ἀποτελοῦσαν ἐπίσης ἕνα μεγάλο ποσοστό, καθὼς ἡ ἐκλιπαρία σήμαινε κάποτε ἀπασχόληση.

Γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ οἱ φοιτητὲς πήγαιναν στὴ Γαλλία. Αὐτὴ τὴ φορὰ θέλησαν προσπάθησαν νὰ ἱδρύσουν τὸ δικό τους πανεπιστήμιο, στὴ Δυάν. Τὸ ἀποκαλούμενο «Κίνημα γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἐργασίας» ἀποδείχθηκε ὅτι εἶχε τεράστια ἐπιτυχία. Ἐνισχύθηκε ἀπ' τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἴδια ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση, ταλικά, προσκάλεσε Κινέζους ἐργάτες, κατὰ τὴ διάρκεια, τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, γιὰ ν' ἀναπληρώσει τὸ ἀνθρώπινο δυναμικό της μὲ φτηνὸ ἀντάλλαγμα. Ἀνάμεσα στοὺς Κινέζους, ποὺ ἤρθαν στὴ Γαλλία, ὑπῆρχαν ἑκατοντάδες σοσιαλιστὲς κι ἀναρχικοί. Εἶχαν τὶς ἐπαφορές τους μὲ τὶς Γαλλικὲς ἀρχὲς καὶ κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ἀπόπειρας γιὰ νὰ καταλάβουν τὸ πανεπιστήμιό τους (γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχαν πληρώσει) ἑκατοντάδες ἀπ' αὐτοὺς συνελλήφθησαν ἀπ' τὴν ἀστυνομία, μεταφέρθηκαν στὴ Μασσαλλία, καὶ ἀπελάθηκαν μὲ τὴ βία. Ἀνάμεσα στοὺς φοιτητὲς αὐτούς, ὑπῆρχαν γνωζίνες ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι σήμερα Κομμουνιστὲς ἀξιωματοῦχοι. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Τσὲν Τοῦ Χσὶν (ποὺ κατέχει τώρα μιὰ κυβερνητικὴ θέση στὴ Ν. Κίνα) ὁ ὁποῖος ὅταν ἐπέστρεψε ἔκανε μιὰ δημόσια συζήτηση μὲ τὸν Οὺ-Σένγκ-Πάι, ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας ΚΟΚΚΟΡΑΣ, ἡ ὁποία μεταβλήθηκε κυριολεκτικὰ σὲ μονομαχία.

Ἡ διαμάχη προεκτάθηκε στὶς διάφορες ἐφημερίδες τους κι ἀποτέλεσε τὴν ὕλη ἑνὸς βιβλίου, τὸ ὁποῖο ἔχει διασωθεῖ. Ἐλπίζουμε ὅτι τὸ δοκίμιο αὐτὸ θ' ἀποτελέσει ἕνα ἐρέθισμα ὥστε νὰ τὸ μεταφράσει στὰ Ἀγγλικὰ κάποιος Κινέζος λόγιος. Ὁ μόνος λόγος ποὺ αὐτὸ δὲν ἔχει συμβεῖ προηγούμενα, εἶναι ἡ ἀλαζονικὴ ματαιοδοξία τοῦ Μάο-Τσὲ-Τούνγκ, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε νὰ ἐκδίδονται ξανὰ καὶ ξανὰ τὰ προσωπικά του κείμενα κι ἔχει ξεχάσει ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλοι Μαρξιστὲς ἐκτὸς ἀπ' αὐτόν. Ὑπάρχουν λίγες μόνο ἀξιόλογες κριτικὲς ἐκθέσεις ἐνάντια στὸν ἀναρχισμό. (Ἡ μπροσούρα τοῦ Στάλιν γιὰ τὸν ἀναρχισμὸ εἶναι τόσο παράλογη ποὺ δὲν ἀξίζει οὔτε τὴν περιφρόνησή μας). Λύτη ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, ποὺ ἔχει τὸν τίτλο ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙ-

Σ Μ Ο αποτελεί μιὰ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ τοῦ ἀναρχισμοῦ ἀπ' τὸν Τσέν, ἀπὸ μιὰ ὀρθόδοξη κομμουνιστικὴ σκοπιά, μαζὶ μὲ μιὰ ἐκτεταμένη ἀπάντηση ἀπ' τὸν Ού. (Ἐκδόθηκε στὴν Καντώνα, στὸ 1922).

Ὁ Τσὲν εἶναι ἐλευθεριακός, ἀπὸ Μαρξιστικὴ-Λενινιστικὴ σκοπιά, ἀποκηρύσσοντας τὶς ἐθελοντικὲς ἑνώσεις καὶ τὴν ἐλεύθερη δημοσιογραφία. «Τί ξεκαθαρίζεται ἀναφορικὰ μὲ τὴ συλλογικὴ κρίση ὅλων ἀδελφῶν ἀνθρώπων;». Ρητά. Ὁ Ού, ποὺ ὑποστηρίζει μιὰ ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ ἄποψη, ὅπως ἔκανε ἀπὸ τότε κι ὁλόκληρο τὸ Κινεζικὸ κίνημα, ἀπάντησε ὅπως ἔκραπε στὸν Τσέν.

Τὰ κείμενα τοῦ Πά - Τσίν

Ἀνάμεσα στοὺς φοιτητές, ποὺ προσχωροῦν τώρα στὸ ἀναρχικὸ κίνημα, στὰ ἀποκορύφωμα τῆς μαζικῆς του ἐπαρροῆς, μέσα στὴ δεκαετία τοῦ 1920, ἦταν κι ὁ Λὴ Φέϊ Κάν, ποὺ κατάγονταν ἀπὸ εὐπορη οἰκογένεια κι τὴν ὁποία ἐγκατέλειψε γιὰ χάρη τοῦ ἀναρχισμοῦ. Ὁ Λὴ υἱοθέτησε τ' ὄνομα «Πὰ Τσίν» — ἢ Μπὰ - Κὶν στὰ Ἀγγλικά (Μ π α κοῦιν - Κροπότκι ν) — κι ἔγινε ἕνας ριζοσπαστικὸς δημοσιογράφος. Ἔγραψε ἐκτεταμένα γιὰ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα καὶ μετάφρασε τὰ ἅπαντα τοῦ Μαλατέστα, τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ Μπακούνιν, καλλιὰ δοκίμια τοῦ Κροπότκιν καθὼς ἐπίσης κι ἀμέτρητα ἄλλα ἔργα. Ἀργότερα, πῆγε νὰ σπουδάσει στὸ Παρίσι καὶ κατόπιν στὸ Λονδίνο. Ἐκεῖ συνάντησε τὸν Τὶμ Κὴλ, τὸν Ἀλέξανδρο Μπέργκμαν, τὸν Μὰξ Νετλὼ κι ἀλληλογράφησε γιὰ πολὺ καιρὸ μὲ τὴν Ἔμμα Γκόλντμαν (τῆς ὁποίας ἔγραψε μιὰ βιογραφία στὰ Κινέζικα).

Πολὺ πρόσφατα, ἔχει ἀσχοληθεῖ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του, ἡ καθηγήτρια Ὄλγα Λάγγκ, σὲ μιὰ ὑπέροχη ἀνάλυση κι εἰσαγωγὴ στὰ μυθιστορήματά του. Ἐξετάζει τὸ ἕνα ἐπεισόδιο μετὰ τὸ ἄλλο, ἀπ' τὰ ἔργα του. (Ἡ ἡμερολογία της εἶναι ἐξαιρετικὴ στὸ πῶς γεννήθηκε στὴ Ρωσία κι ἡ οἰκογένειά της προφανῶς ὑπέφερε ἢ ἐκδιώχθηκε ἀπ' τὸ σπίτι της, ἀπ' τοὺς Μαχνοβίτες). Τὰ μυθιστορήματα τοῦ Πὰ-Τσὶν ἀπέχουν πολὺ ἀπ' τὸ νὰ εἶναι ἀμερόληπτα. Ἐμκνέεται τὸν ἕνα χαρακτῆρα μετὰ τὸν ἄλλο ἀπ' τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. Μολονοτοῦτο, διατήρησε τὴ λατρεία τῶν νεαρῶν ἀναγνωστῶν του σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα, τόσο κάτω ἀπ' τὴν ἐξουσία τῆς Κουομιντάγκ ὅ-

σο και τῶν Κομμουνιστῶν. Οἱ ἰδέες κι οἱ ἰδεολογίες του εἶναι ὅλες ἀναρχικὲς κι ἂν μερικὲς φορὲς αὐτὸ δὲν φαίνεται καθαρὰ στὰ μαθητορήματά του, μπορεῖ κανεὶς νὰ βασιστεῖ στὸ ὅτι ἔχουν μιὰ εἰκόνα τοῦ Μπακούνιν στὸν τοῖχο ἢ ἀναφέρουν μιὰ ἀπ' τὶς φυσιογνωμίες τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. (Βλέπε τὸ Παράρτημα Δ΄). Ἐπαγγελλημένα τὸν ἰδεολογικὸ διάφορα ἄγγλοι συγγραφεῖς, γιὰ τὴν προσήλωσή του στὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἢ γιὰ τὴν ἀπαισιοδοξία ποὺ ἔτρεφε ἀναφορικὰ μὲ τὸ μέλλον τῆς Κίνας (κάτω ἀπ' τὴν ἐξουσία τῆς Κουομιντάγκ καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος).

Ἡ Κομμούνα τῆς Σαγκάης

Ἂν κι ὁ Λιού (Σὶ Φού) πέθανε στὰ 1915, σὲ νεαρὴ ἡλικία, τὸ περιοδικὸ ποὺ εἶχε ἱδρύσει στὴ Σαγκάη κι ἡ ὀργάνωση (Ἑταιρεία τῆς Καρδιᾶς) συνέχιζαν ν' ἀκμάζουν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεκαετίας τοῦ '20. Τὸ φοιτητικὸ κίνημα ποὺ δημιουργήθηκε στὸ Τσενγκτοῦ, ἀπ' τοὺς ἀναρχικοὺς τῆς Σαγκάης, ἐξαπλώθηκε γρήγορα. Ἦρθε σὲ σύγκρουση μὲ τὸ στρατὸ σὲ διάφορες εὐκαιρίες (τὰ γεγονότα ἔκαιγαν ἐντύπωση στὸν Πὶ Τσιν ποὺ τὰ ἀποθανάτισε στὰ μυθιστορήματά του). Ἀλλὰ σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἐκσταμένης φοιτητικῆς ἀγανάκτησης, ἦρθε ἡ ἐμφάνιση τοῦ κινήματος τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας. Σὲ ἀπάντηση, οἱ ἀναρχικοὶ ἱδρυσαν τὴν Τ σ ο ὺ ν - Σ ή (Ἀμερόληπτη Ἑταιρεία) ἡ ὁποία ἄρχισε νὰ ἐκδίδει τὴν ἐφημερίδα Πίνγκ Μίνγκ Τσὶ Σένγκ (Λαϊκὴ Φωνή). Αὐτὴ ἦταν ἡ καταγωγὴ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Πίνγκ Μίνγκ, ποὺ εἶναι τόσο γνωστὸς στοὺς διεθνεῖς ἀναρχικοὺς κύκλους. Ἦταν ἀφιερωμένος στὴ μνήμη τοῦ Σὴ-Φού.

Στὸ μεταξύ, τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν παραπάνω διαίρεση σὲ Κουομιτάγκ, Κομμουνιστὲς ἢ Ἀναρχικούς, ἐξαπλώνονταν σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα. Ἡ περίοδος 1926-27, ἀποκαλεῖται «Ἡ Μεγάλη Ἐπανάσταση» — ὅταν ἡ Κουομιτάγκ κατέλαβε τελικὰ τὴν ἐξουσία. Στὰ 1926 ἔγινε μιὰ μεγάλη ἀπεργία στὴ Σαγκάη, ἡ ὁποία προκάλεσε ἀπεργίες καὶ διαδηλώσεις σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα. Σχηματίστηκε μιὰ «Ἑνωμένη Ἐπιτροπὴ ἀπὸ Ἐργάτες, Φοιτητὲς καὶ Ἐμπόρους», ἡ ὁποία κάλεσε τὸ λαὸ νὰ κατέβει σὲ γενικὴ ἀπεργία στὴ Σαγκάη (ποὺ ἦταν κάτω ἀπὸ ξένη κυριαρχία)

της δικτατορίας άπόψεις ὑπῆρξε μιὰ σειρὰ ἀπὸ διαδηλώσεις κι ἀπεργίες σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα.

Μετὰ τὴν τελικὴ νίκη τῆς Κουομιτάγκ, ὁ Τσάγγκ Κάϊ Σὲκ ἔγινε πρωθυπουργός. Τὸ πρῶτο ποὺ ἔκανε ἦταν ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς Κομμουνιστὲς συμμάχους του. Αὐτοὶ διδηγήθηκαν στὴν παρανομία κι ἔκαναν ὑπερεπαναστατικὰ καλέσματα γιὰ ἐξεγέρσεις ἐνάντια στὴν κυβέρνηση τοῦ Τσάγγκ. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Κίνας δημιουργήθηκαν ἰδιωτικοὶ στρατοί. Ὁ μεγάλος ἀγώνας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος γιὰ νὰ κερδίσει τὴν ἐξουσία εἶχε ἀρχίσει. Καθὼς πέρναγαν τὰ χρόνια, ἡ Κουομιτάγκ διαφθείρονταν ὁλοένα καὶ περισσότερο ἀπ' τὴν ἐξουσία. Συνέχισε ὅτι εἶχαν ἀρθεῖ οἱ παλιοὶ ἰμπεριαλιστές. Οἱ Κομμουνιστές, ἀνάθεμα, συνέχιζαν ν' ἀντιστρατεύονται τὴν παλιὰ καπιταλιστικὴ τάξη. Ἔστησαν μιὰ ζωὴ γεμάτη στερήσεις κι ἀνάπτυσσαν ἐνεργητικὴ δράση. Εἶχαν ὅλα τὰ «κυβερνητικὰ» χαρίσματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Θὰ ἔκαναν τὰ πάντα γιὰ τὸ λαὸ ἐκτὸς ἀπ' τὸ νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς ἐπαναστάσεις ποὺ θὰ παρουσιάζονταν γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας.

Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἐποχή, ξέσπασε μιὰ μεγάλη ἀπεργία στὴ Σαγκάη, ποὺ ἡ κύρια αἰτία της ἦταν οἰκονομική ἀλλὰ κι ἡ ὀργὴ εἶχε ἐπίσης μιὰ κοινωνικοοἰκονομικὴ ἀπόχρωση... Οἱ προηγούμενες ἀπεργίες, ὑποστηρίζονταν ἀπ' τοὺς Κινέζους χρηματιστὲς καὶ καπιταλιστές, ποὺ ἀντιμάχονταν τοὺς ἐπαγγελματικούς τους ἀνταγωνιστὲς στὴ Σαγκάη. Τώρα οἱ ἐργάτες στράφηκαν ἐκείνης ἐνάντια καὶ στοὺς Κινέζους καπιταλιστές. Σὲ μεγάλα τμήματα τῆς Σαγκάης οἱ ἐργάτες μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τὰ ἐργοστάσια ὅπου δούλευαν. Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἀνακήρυξε τὴν «Κομμούνα τῆς Σαγκάης». Φιλοδοξοῦσαν νὰ καταλάβουν τὴν πόλη καὶ νὰ τὴ μεταβάλλουν σὲ Ἐλεύθερη Πόλη, ἀνεξάρτητη ἀπ' τὸ Διεθνὴ Διακανονισμὸ καὶ τὴν Κινέζικη Κυβέρνηση. Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ τελευταία σημαντικὴ μάχη τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος, ὀργανωμένου ὅπως τέτοιο. Διακήρυξε στὴν Κίνα ὅτι θὰ ἐγκαθίδρυε μιὰ ἐλεύθερη κοινωνία στὴ Σαγκάη ἢ θὰ προχωροῦσε πολεμώντας σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα. Οἱ ἑνωμένες δυνάμεις τόσο τῆς Κουομιτάγκ ὅσο καὶ τῶν ξένων δυνάμεων (μὲ τὶς ὁποῖες ὑποστήριξαν ὅτι ἦταν ἀντίθετη) ἐστράφησαν στὴ συντριβὴ τῆς Κομμούνας τῆς Σαγκάης. Ἡ τελευταία ἔπεσε μαχόμενη.

Οἱ Κομμουνιστές, σὲ μιὰ μπροσούρα μὲ τίτλο «Ἄστε τὴ Σαγχάη νὰ καεῖ», ὑποσχέθηκαν «οὔτε μιὰ δεκάρα οὔτε μιὰ σφαίρα». Ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἀδιαφορίας ἀπὸ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἔγινε φανερὸς λίγους μῆνες ἀργότερα ὅταν ἐγκαινίασαν τὴ δική τους στρατιωτικὴ ἐπίθεση γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν πόλη. (Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἀλλοῦ, ἡ λέξη «τυχοδιωκτισμὸς» στὴν μαρξιστικὴ διάλεκτο καθορίζεται σὰν ἡ στρατιωτικὴ τακτικὴ ποὺ δὲν ἔχει τὴν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν κι αὐτὴ ἀκριβῶς περιγράφει τὴ στάση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη). Ἀναλόγως ὅμως, μὲ τὸν ἀναρχικὸ ἢ ἀκόμα καὶ τὸ Γαριβαλδινὸ «τυχοδιωκτισμὸ» οἱ Κομμουνιστὲς ὄχι μόνο δὲν εἶχαν τὴν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν (εἶχαν ἀφήσει στὴ μοῖρα του τὸ ἐργατικὸ κίνημα) ἀλλὰ — ὅπως ἕνα φασιστικὸ κίνημα — στρέφονταν ἐνάντια σ' αὐτές.

Διαλέξτε Ἐθνικιστὲς ἢ Κομμουνιστὲς

Τὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν ὑπῆρξαν δύσκολα γιὰ τοὺς ἀναρχικούς. Ἔπρεπε νὰ διαλέξουν ἀνάμεσα στὸν Τσάνγκ καὶ τὸν Κόκκινο Στρατό. Ἀλλὰ αὐτὴ δὲν ἦταν μιὰ ἁπλὴ ἀκαδημαϊκὴ ἐκλογή (ὅπως ἐκείνη ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ καλοπερασάκιας ἀριστερὸς στὴν Ἀγγλία, ὅταν λέει, ἴσως, ὅτι θὰ προσφέρει τὴν ὑποστήριξή του στὸν Χὸ Τσὶ Μίνχ «κάτω ἀπὸ ὅρους»). Ἔπρεπε ν' ἀποφασίσουν σὲ ποιὰ περιοχὴ θὰ ζοῦσαν. Μερικοὶ ἀπ' τὴν παλιὰ φρουρὰ εἶχαν προσχωρήσει στὴν Κουομιντάγκ, ἄλλοι χωρὶς ἀμφιβολία πῆγαν μὲ τοὺς Κομμουνιστές. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ποὺ παρέμειναν ἀναρχικοί, ἔπρεπε ν' ἀποφασίσουν σὲ ποιὰ περιοχὴ θὰ ζοῦσαν. Ὑπῆρξαν μερικοὶ ποὺ εἶπαν ὅτι τουλάχιστον στὴν Κουομιντάγκ, μπαροῦσε κανεὶς νὰ κάνει συγκεντρώσεις. Αὐτὸ ἦταν σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς ἕνα ριψοκίνδυνο ἐγχείρημα. Μήπως ὅμως, ἀποζημείωνε γιὰ τὴ διαφθορά; Τελικὰ ἀναπτύχθηκε ἐκεῖ ἕνα διαιρεμένο, μὴ-δημοσπονδιακὸ κίνημα, ἀτσαλωμένο ἀπ' τὴν τεράστια ἔκταση τῆς χώρας καὶ τὴν ἔλλειψη ταχυδρομικῆς ἐπικοινωνίας ἢ ἐνὸς ἐλεύθερου τύπου, τὸ ὁποῖο χρησιμοποίησε τὴν ἀποκλεία τῆς Σαγκάης σὰν ἀρχηγεῖο καὶ ταχυδρομεῖο.

Ὅμως, ὅταν ὁ Πὰ-Τσὶν ἐπέστρεψε ἀπ' τὴν Ἐδρώκη στὴ Σαγκάη, στὰ 1929, μπόρεσε ν' ἀρχίσει ἀμέσως τὶς ἐκδόσεις (τὸ πρῶτο ἔργο ποὺ εἶχε τίτλο «Ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ στὸν ἀναρχισμό», ἦταν μιὰ προσαρμογὴ τοῦ δοκιμίου τοῦ Ἀλέξανδρου Μπέρκμαν «Τὸ ἀλφάβητο τοῦ Ἀναρχοκομμουνισμοῦ». Τὰ ἀρχεῖα τῆς «Ἐλευθερίας» προσφέρουν ταχτικὰ νέα ἀπ' τὴν Κίνα. Ἰδιαίτερα οἱ ἐργάτες τῆς

Καντώντας παραμένουν πιστοί στὶς ἀναρχικὲς ἰδέες. Ὅταν ἀφορμὴ δίνουν τοὺς φοιτητές, ὑπῆρξε μιὰ μαζικὴ ἔξαψὸς τους ἀπ' τὶς τάξεις τῶν ἀναρχικῶν. Πέρασε ὁ καιρὸς ποὺ προσχωροῦσαν στὸν ἀναρχισμὸ μεγάλες μάζες φοιτητῶν, τῆς μεσαίας τάξης. Τώρα υἰοθετοῦσαν τὸν ἐθνικισμὸ ἢ τὸν καμμουνισμὸ (ἢ τὸν Χριστιανισμό). Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου τοῦ Πὰ - Τσὶν σήμαινε κολλὰ γιὰ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. (Αὐτός, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἐμφανιζόταν μὲ τὸ πραγματικό του ὄνομα Φέϊ Κάν, ὅταν ἔγραφε ἀναρχικὰ θεβλία καὶ χρησιμοποιοῦσε τὸ ὄνομα Πὰ-Τσὶν μόνο γιὰ τὰ μυθιστορήματά του). Ἀπὸ τ' ἀποσπάσματα τῶν μυθιστορημάτων του, καὶ μᾶς πρόσφερε ἡ καθηγήτρια Λάνγκα, μπορεῖ νὰ καταλάβει κανεὶς ὅτι τὸ ἀναρχικὸ κίνημα θὰ πρέπει νὰ παράμεινε ἐνεργὸ στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ '20 καὶ στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '30. Δὲν ἦταν μακρύτερα ἀπ' τὸ 1935, ὅταν βάθηκε τὸ τελειωτικὸ χτύπημα πάνω στὴν Κίνα καὶ σ' ὁποιεσδήποτε ἀντιεξουσιαστικὲς ἐλπίδες μποροῦσε νὰ εἶχε.

Η Γιαπωνέζικη εισβολή

Αύτή ύπήρξε ή εισβολή τού Γιαπωνέζικου ιμπεριαλισμού. Οί άναρχικοί ύποστήριζαν πάντοτε τή σύναψη φιλικών σχέσεων μέ τούς Γιαπωνέζους έργάτες κι άγρότες, άν καί, όπως είναι φυσικό, άντιμάχονταν μέ όξύτητα τό καθεστώς τού Μικάδο. Τώρα τούς κατηγορούσαν γιά φιλογιαπωνέζους. (Στή Γιαπωνία οί άναρχικοί συλλαμβάνονταν καί φυλακίζονταν σά φιλοκινέζοι, δηλαδή άντίθετοι στόν πόλεμο). Ή καταστροφή έπεσε πάνω στήν Κίνα, καθώς οί Γιαπωνέζοι ξεχύνονταν μέσα στή χώρα. Οί Κομμουνιστές ήταν οί πρώτοι πού άπάντησαν στήν πρόκληση, γιατί ή γραμμή τής Μόσχας ήταν τότε άντιφασιστική καί λαϊκομετωπική, κι έκαναν έκκλήσεις γιά τήν ένότητα όλων τών τάξεων κι άνθρώπων, γιά ν' άντισταθούν στίς φασιστικές δυνάμεις (Γιαπωνία, Γερμανία, Ίταλία) πού άπειλούσαν τή Σοβιετική Ένωση. Πραγματικά, οί Κομμουνιστές, άπαγάγοντας τόν Τσιάνγκ, τού έκβιάσαν τή γραμμή τής ένότητας καί σχημάτισαν μέ τή θέα τό Λαϊκό Μέτωπο. (Ή Κεντρική Έπιτροπή καλοσώρισε στούς μικροαστούς, τούς διανοούμενους έπαναστάτες κι άκόμα όρισμένα τμήματα τής έθνικής άστικής τάξης καί τών στρατοκρατών, καθώς έπίσης κι έργάτες κι άγρότες). Στά 1935 καί στά 1936, είχε έπεκταθεί τό Μέτωπο ώστε νά συμπεριλάβει τόν Τσιάνγκ-Κάι-Σέκ καί τήν Κουομιντάγκ.

Είναι άδύνατο νά καθορίσουμε ποιά ύπήρξε ή άντίδραση τού άναρχικού κινήματος. Πολλοί είχαν έντονη τή διαίσθηση ότι ό πόλεμος αύτός ήταν έθνικοαπελευθερωτικός, άλλά δέν έτρεφαν άποκλειστικά αύτοκράτη άναφορικά μέ τή φύση τών δυνάμεων πού άντιμάχονταν τή Γιαπωνία. Όμως γενικά μπορεί κανείς νά ύποθέσει

ότι κράτησαν μιὰ ἀνταποδοτικὴ στάση (Βλ. τὸ Παράρτημα Α') καὶ γενικὰ ἤλπιζαν ὑπέθεταν ὅτι αὐτὴ ἦταν πραγματικὰ ἡ θέση τους. Στὴν πραγματικότητα, οἱ ἀναρχικοὶ εἶχαν περιορισθεῖ σὲ μερικὲς σκληροπυρηνικὲς ὁμάδες, ποὺ αἰσθάνονταν τὴν πιεστικὴ ἀνάγκη νὰ διαφυλάξουν τὴν ταυτότητα τοῦ κινήματός τους.

Σύμφωνα μὲ τὴν καθηγήτρια Λάνγκ, ὁ Πὰ-Τσὶν ταυτίστηκε μὲ τὸν ἀγῶνα ἀνάγκη στοὺς εἰσβολεῖς. "Αλλὰ αὐτὸ βρίσκεται σὲ ἀντίφαση μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχω. "Ισως, σὰν «μαλακὸς» ἀναρχικός, (πρᾶγμα ποὺ χωρὶς ἀμφιβολία ἔγινε μετὰ τὸ 1930 καὶ ποὺ γενικὰ ἀναγνωρίζονταν σὰν τέτοιος, ἂν κι αὐτὸ δὲν μείωσε τὴν ἐκτίμηση ποὺ τοῦ ἔτρεφαν οἱ ἀναρχικοὶ κύκλοι), τὸν θεωροῦσαν ὅτι δικαιοῦται νὰ λέει ἄλλα πράγματα δημόσια κι ἄλλα σὲ ἰδιωτικὲς συζητήσεις. Αὐτὸ ποὺ εἶναι πολὺ σίγουρο εἶναι ὅτι δέχτηκε ἐπιθέσεις ἀπ' τοὺς Κομμουνιστὲς συγγραφεῖς ἐπειδὴ δὲν προσχώρησε στὸ Σύνδεσμο Ἀριστερῶν Συγγραφέων κι ὅταν αὐτοὶ ἐπεκτείναν αὐτὸ τὸ σῶμα ὥστε νὰ συμπεριλάβει τὴν Ἕνωση Κινέζων συγγραφέων, στὴν ὁποία περίμεναν νὰ προσχωρήσουν ὅλοι οἱ Κινέζοι πατριῶτες συγγραφεῖς κι αὐτὸς ἐξακολούθησε ν' ἀρνεῖται νὰ μπεῖ σ' αὐτή, ὁ Χοὺ-Μοὺ-Γτσὶνγκ τὸν κατηγόρησε μὲ τόσο ἐκθετικὸ τρόπο ποὺ ἦταν ἐνδεικτικὸς τῆς ἐπιθυμίας τους νὰ συλληφθεῖ. Ἂν καὶ κατηγγέλθηκε ὡς σκηπτικὸς (ἦταν κεῖνες οἱ μέρες ποὺ ἐπαίζετο ἡ Μαοτσεβίτικη μυθολογία περὶ «φασιστοσοροτσικιστῶν σκηπτικῶν» ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται τὸν Πὰ-Τσὶν ἦταν ἡ ρωμαλέα ὑπεράσπιση τῆς ἐλευθερίας του νὰ προσχωρήσει ἢ ὄχι, ἀπὸ τὸ ἑτεράρχο καὶ σεβάσμιο συγγραφέα Λοὺ - Χσοὺν.

1936 — Ἡ χρονιὰ τῆς ἀναβίωσης

Ἕνας βασικὸς λόγος πού ὁ Πὰ-Τολν δὲ θ' ἀποκήρυσσε τὶς ἰδέες του τὴν ἐποχὴ αὐτή, ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός του γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς Ἱσπανικῆς Ἐπανάστασης. Ἐπὶ τέλους φαίνονταν ὅτι πρόκειται νὰ πραγματωθεῖ ὁ ἀναρχικὸς σκοπός. Οἱ Κομμουνιστὲς κατηγορήσαν καὶ συκοφάντησαν τὸν Πὰ Τολν γιατὶ δὲν πῆρε μέρος στὸν παιδαγωγὸ τῶν ἐγκωμίων γιὰ τὴ «Δημοκρατία». «Ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὴν ἀλληλεγγύη πού τρέφουν οἱ Κινέζοι ἀναρχικοὶ ἀπέναντι σοὺς γενναίους ἀγωνιστὲς τῆς C.N.T.-F.A.I.», εἶπε. «Σ' ὁλόκληρο τὸ Κινέζικο λογοτεχνικὸ προσκήνιο, εἶμαι ἐ μόνος πού τολμῶ νὰ μιλήσω γιὰ τὶς δυὸ αὐτὲς λαϊκὲς ὁμάδες».

Στὰ μετὰξὺ ἀναδιοργανώθηκαν οἱ ἀναρχικοὶ στὴ Σαγκάη, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, πίσω ἀπ' τὸ σύνθημα τοῦ «Κόκκορα πού λαλεῖ στὸ σκοτάδι». Ἔγιναν διαδηλώσεις συμπαράστασης ἀπέναντι στοὺς Ἱσπανοὺς ἐργάτες. Ἐπίσης διεξήχθηκαν μεγάλες συζητήσεις ἀναφορικὰ μὲ τὸν τρόπο πού θὰ μποροῦσαν νὰ βοηθήσουν οἱ Κινέζοι ἀναρχικοί. Ἀλλὰ φυσικὰ δὲν ὑπῆρχε τρόπος γιὰ νὰ μπορέσουν ν' ἀσκήσουν πίεση πάνω στὸ στρατηγὸ Φράνκο. Ἦταν ἀπομεμακρύνει ἀπ' τὸν ἀγῶνα. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθεῖ ὅτι μιὰ ὁμάδα ἀπὸ 25 Κινέζους ἀναρχικούς, ἡ ὁποία εἶχε φύγει ἀπ' τὸ Χάνγκω Κόνγκω γιὰ νὰ πάρει μέρος στὸν Ἱσπανικὸ Ἐμφύλιο Πόλεμο, μόλις ἔφθασε στὴ Μασσαλία ἀντιμετώπισε μιὰ ἄρνηση νὰ τῆς ἐπιτρέψουν νὰ περάσει κι ἐπέστρεφε στὴν Ἀνατολή, μ' ἕνα πλοῖο πού κατευθύνονταν στὸ Ἀννάμ. Σὲ μιὰ χούφτα αὐτῶν τῶν συντρόφων, ὀφείλεται ἡ συγκρότηση τῆς πρώτης Βιετναμέζικης Ἀναρχικῆς ὁμάδας. Ἡ τε-

λική της μοίρα είναι άγνωστη. Τὸ ἑβδομαδιάτικο δελτίο τῆς C.N.T.-F.A.I. στὴ Βαρκελώνη, ἀνατυπώνονταν ταχτικὰ στὰ Κινέζικα ἀπ' τὸ 1936 μέχρι τὸ 1938.

Οἱ «Γιοὶ τοῦ Σὴ-Φοὺ» ἄρχισαν μιὰ ἐντατικὴ προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κινήματος, ἀλλά, ὅπως εἶναι φυσικό, ἡ ἔκταση τῆς ἄμεσης παρέμβασης, ποὺ μποροῦσαν νὰ ἔχουν πάνω στὸ Ἰσπανικὸ προσκήνιο, ἦταν περιορισμένη. (Βλέπε τὸ Παράρτημα Ε') . Ὅμως, τὸ παράδειγμα τῆς Ἱσπανίας, συγκέντρωσε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ πολὺ κόσμο γύρω ἀπ' τὴν ἀναρχικὴ σημαία. Στὰ 1997, ἡ ὁμάδα τῆς «Μαύρης Σημαίας», ποὺ σχηματίστηκε στὴν Καντώνα, πῆρε τὴν πρωτοβουλία νὰ ἐγκαινιάσει μιὰ νέα «Ἀμεράλιητη Ἑταιρεία» ἡ συνδικαλιστικὰ κίνημα κι ἕνας ἀπ' τοὺς βασικούς της ἀκτιβιστὲς ἐπέστρεψε ἀπ' τὸ Λονδίνο. . .

Ὁ δόκτωρας Τσὲν καὶ τὸ Ἀγγλικὸ κίνημα

Ἕνας νεαρὸς Κινέζος φοιτητής, ὁ Τσὲνγκ-Τσάνγκ, σπουδάζε ἐκφορικὴ στὸ Λονδίνο κι εἶχε ἔρθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν ὁμάδα «Ἐλευθερία» ποὺ ὑπῆρχε τότε ἐκεῖ (αὐτὴ δὲ θὰ πρέπει νὰ συγχυστεῖ μὲ τὶς Ἐκδόσεις «Ἐλευθερία» — «FREEDOM PRESS» — ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, οὔτε μὲ τὴν ὁμάδα «Ἐλευθερία» ποὺ ἱδρύθηκε στὰ 1944, οὔτε ἀκόμα μὲ τὴν ὁμάδα τοῦ Μαρτέλλ, ποὺ σφετερίστηκε τὸ ὄνομα στὰ ἐπόμενα χρόνια). Ὁ Τσὲνγκ ἐνδιαφερότανε ὑπερβολικὰ γιὰ πολλὲς Ἀγγλικὲς ἐργατικὲς ὀργανώσεις καὶ τὶς μελέτησε γιὰ ἕνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ὁ Κάρρυ Τζόουνς (ὁ ὁποῖος ἐκείνης εἶχε ὑποδεχτεῖ τὸν Πὰ-Τσὶν στὸ Λονδίνο, πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια) τοῦ φάνηκε ἐξαιρετικὰ χρήσιμος (ἂν καὶ ξεφυσοῦσε μὲ τὴν τοποθέτηση ὑπὲρ τῆς τροτσκιστίας, ποὺ ἀποδέχονταν ὁ Τσὲν κι ἄλλοι Κινέζοι ἀναρχικοί). Ἤθελε νὰ πάει στὴν Ἱσπανία καὶ νὰ προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες του σὰν γιατρός, ἀλλὰ πείστηκε ἀπὸ τὴν Ἔμμα Γκόλντμαν ὅτι ἡ C.N.T.-F.A.I. χρειάζονταν ἀνθρώπους σὰν κι αὐτὸν νὰ μείνουν στὴ χώρα τους καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦν ἀπὸ κεῖ (ἡ ἴδια ἡ Γκόλντμαν ἤθελε νὰ πάει στὴν Ἱσπανία σὰν νοσοκόμα, ἀλλὰ τὴς ζήτησαν ἀντὶ γι' αὐτὸ νὰ παραμείνει στὸ Λονδίνο καὶ νὰ κάνει προπαγάνδα). Κατόπιν, ὁ Τσὲν ἐπέστρεψε στὴν Κίνα φέρνοντας μαζί του δυὸ ἐγκώδεις ἐργασίες ποὺ εἶχε περατώσει μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὁμάδας «Ἐλευθερία» — ἡ μιὰ ἀφορούσε τὶς μεθόδους ὀργάνωσης τῶν ἐργατῶν τῆς Ἀγγλίας κι ἡ ἄλλη ἦταν μιὰ περίληψη τῶν ἀναρχικῶν ἀρχῶν, ἡ ὁποία ἀποτέλεσε τὸ εὐαγγέλιο τῶν Κινέζων ἀναρχι-

κών. Ὁ Τσέν συνέχισε ν' ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸ Χάρρυ Τζόουνς μέχρι τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου καὶ μαζί μου ἀπὸ τότε. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Κίνα προσχώρησε στὴν ἀγωνιστικὴ δράση κι ἔχει παραμείνει ἕνας «σκληρὸς» ἀναρχικὸς κατὰ τὴ διάρκεια τῶν 30 χρόνων ποὺ ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε.

Φυσικά, ὑπῆρξαν σοβαρὲς δυσκολίες στὴν ἀνταλλαγὴ ἀλληλογραφίας μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἰδιαίτερα στὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τελικὰ σταμάτησε. Ὅμως τὸ Κινέζικο κίνημα εἶχε πάντοτε συνείδηση τῆς ὑπαρξης τοῦ διεθνοῦς ἀναρχικοῦ κινήματος γενικὰ καὶ τῆς συζήτησης τῆς ἀναρχικῆς θεωρίας στὴ Βρεττανία εἰδικότερα. «Πέρασαν πιὰ τὰ χρόνια ποὺ μποροῦσαμε νὰ κάνουμε μεγάλες καὶ ἐπισκοπομητικὲς δημόσιες συζητήσεις», ἔγραφε ὁ Δόκτορας Τσέν, «εἶναι ἐξαιρετικὰ πολύτιμο τὸ ὅτι μποροῦμε τουλάχιστο ν' ἀπολαμβάνουμε τὰ πλεονεκτήματα τῶν συζητήσεων ποὺ γίνονται ἀπὸ ἄλλους. . . Οἱ ἀρχές μας ὑπάκεινται στὴ διαδικασία τῆς ἀλλαγῆς καὶ τῆς φθορᾶς ὅπως κι ὁποιεσδήποτε ἄλλες... οἱ σκοποὶ ὅμως κι ἡ ἐμπνευσή μας παραμένουν οἱ ἴδιοι». Μιὰ θεατρικὴ, τυχαία, ἀλλὰ ἀρκετὰ διαφωτιστικὴ κλωστὰ αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας ἐξῆξε πιθανὸν ν' ἀναφερθεῖ; πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ἡ καθημερινὴ ἐφημερίδα τῶν Κομμουνιστῶν, στὸ Λονδίνο, ἔτυπωσε φωτογραφίες μιᾶς παρέλασης στὸ Ἀλντερμάστον, ὅπου ἐμφανίζονταν ὅτι πῆραν μέρος δέκα χιλιάδες ἄτομα (πρᾶγμα ποὺ πιθανὸν νὰ ἦταν ἀλήθεια). Ἀλλ' ἀκριβῶς μπροστά, βαστάζοντας σ' ὅλη τὴ σκηνή, ὑπῆρχαν ἀναρχικὲς σημαίες, ποὺ ἡ DAILY WORKER, ὅπως ἦταν τότε, καυτηρίασε σκληρά. Πιθανόν, οἱ φωτογραφίες νὰ πουλήθηκαν στὴν Κίνα καὶ πιθανὸν ὁ Κινέζος ἐκδότης νὰ μὴν κατάλαβε τὶς λατινικὲς ἐκεῖνες καλλικατζούρες. Τὶς ἄφησε μέσα, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε τὴν ἔκπληξη καὶ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναρχικῶν τῆς Καντώνας, οἱ ὁποῖοι εἶδαν προφανῶς χωρὶς ἀμφιβολία, νὰ ἐμφανίζονται, σὲ μιὰ Κομμουνιστικὴ ἐφημερίδα, οἱ φωτογραφίες δέκα χιλιάδων διαδηλωτῶν στὴν Πλατεία Τραφάλγκαρ, κάτω ἀπὸ σημαίες ποὺ ἔφεραν ἐπιγραφὲς ὅπως «Ἀναρχικοὶ τοῦ Ἤλιγκο» καὶ «Κάτω τὸ Κράτος», ποὺ ὁποιοσδήποτε Ἄγγλος ἀναγνώστης θὰ μποροῦσε νὰ διαβεβαιώσει ὅτι σήμαιναν πὼς οἱ Ἀναρχικοὶ ἔκαναν μαζική ἐκδήλωση.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος πέρασε φυσικὰ ἀπαρατήρητος στὴν Κίνα, ποὺ ἦταν ἤδη ἀπασχολημένη μὲ τὸ δικό της Πατριωτικὸ Πόλεμο, ἐκτὸς ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ ὅτι τώρα εἶχε μὲ τὸ μέρος της, χωρὶς ἄμεσο πλεονέκτημα, τὰ σύμμαχα τὴ Δημοκρατικὴ Δύση. (Ἡ Ρωσία θὰ κήρυξε τὸν πόλεμο στὴν Ἰαπωνία μέχρι τὴν τελευταία στιγμή, πάνω ἀκριβῶς στὴν ὥρα ὥστε νὰ μπορέσει νὰ πάρει μέρος στὸ Σύμφωνο Εἰρήνης). Ὁ Μὰο-Τσὶν ζοῦσε στὸν Γαλλικὸ τομέα τῆς Σαγκάης μέχρι τὸ 1940, ποὺ ἔφυγε γιὰ τὸ Κοὺν Μίγγκ τῆς ἐ-καρχίας Γιουνάν, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε ἕνα σημαντικὸ πολιτιστικὸ κέντρο τῆς Κίνας. Ὑπῆρχε ἐκεῖ μιὰ ἀποικία ὅλων τῶν ἐξόριστων διανοουμένων τῆς Κίνας. Στὸ μέρος αὐτὸ ὁ Μὰο-Τσὶν δημιούργησε τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Γουὲν Σοὺα Σέντγκ Κοὺο καὶ δημοσίευε γιὰ πρώ-τη φορὰ τὴν «Ἀναρχικὴ Ἠθικὴ» τοῦ Κροπότκιν καθὼς καὶ τὰ ἅ-παντα τοῦ τελευταίου. Ὁ ἀδελφός του εἶχε μάθει Ρωσικὰ εἰδικὰ γι' αὐτὸ τὸ λόγο κι ἀργότερα ἐκδόσανε τὰ «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Χέρτσεν» (ποὺ κυκλοφόρησαν γιὰ πρώτη φορὰ στ' Ἀγγλικὰ στὰ 1968, ἀπὸ ἕνα ἐμπορικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο.)

Ὁ Τσὲν βρέθηκε σὲ μιὰ κατεχόμενη ἀπ' τοὺς Γιαπωνέζους περιοχὴ κι ἐκτοπίστηκε ἀργότερα σ' ἕνα ἀπομονωμένο χωριὸ ὅπου ἐξάσκησε τὸ ἰατρικὸ ἐπάγγελμα. Ἐπίσης ἔμαθε τὴν ἀρχαία Κινέ-ζικη τέχνη τῆς χειροπραχτικῆς* καὶ τοῦ δελτωσμοῦ. Στὸ μεταξύ, οἱ τοῦ ἐνεργητικοὶ ἀπ' τοὺς διομηχανικοὺς ἀγωνιστὲς ἄρχισαν μιὰ σειρὰ ἀπεργιῶν στὶς ὑφαντουργικὲς διομηχανίες καὶ τὶς μεταφορές, οἱ ἀκολες γιὰ κάποιο λόγο παρέμειναν πιστὲς στὶς ἀναρχικὲς ἰδέες, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐργάτες προσχωροῦσαν σοῦ Κομμουνιστικὸ

Σ.τ.Μ.: Θεραπευτικὴ τεχνικὴ ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴ σύνδεση τῶν καταγμάτων.

Κόμμα. Οἱ καυτικοὶ ἄρχισαν νὰ ἐργανώνονται καὶ (κατὰ ἕνα μέρος λόγῳ τῆς δυσαρέσκειας ποὺ ἔτρεφαν ἀπέναντι στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα) ὑποστήριξαν ἐπίσης τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. Ὅταν τέλειωσε ὁ πόλεμος, τὸ κίνημα ἐμφανίστηκε ξανὰ στὴ νομιμότητα. Μποροῦσε νὰ βασιστεῖ σ' ἕνα ἱκανοποιητικὸ ἀριθμὸ ὁμάδων — ὑπολογίστηκε ὅτι ὑπῆρχαν κεφάτου 20 ὁμάδες φοιτητῶν τῆς μεσαίας τάξης — καὶ δυὸ ἢ τρεῖς ἐπιτυχημένες ὀργανώσεις ποὺ ἡ κάθε μιὰ συμπεριλάμβανε πενηντάδες περίπου ἢ ἑξακόσια μέλη. Ἐπίσημα ἀνάφεραν 10.000 μέλη, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μελῶν τῶν συνεταιρισμῶν κι ἕνα ἀμέτρητο ἀριθμὸ συμπαθούντων). Ἀλλὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου δὲν σήμαινε τὴν ἀπελευθέρωση, ἐκτὸς ἂν τὴν ἐννοοῦμε μὲ τὴ στενότερη, ἐθνική τους ἔννοια. Οἱ ἀναρχικοὶ ἐπαναλάβαν τὶς ἐκδοτικὲς καὶ συνδικαλιστικὲς τους δραστηριότητες, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔργησε νὰ ἔρθει τὸ ἑπόμενο χτύπημα. Ὁ Μάο Τσὲ Τούγκ κι οἱ ὀπαδοί του κατέλαβαν τὴ χώρα.

Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα τώρα δὲν ἦταν μόνο παράνομο. Βρίσκονταν σὲ σύγκρουση μ' ἕνα ἀντίπαλο ποὺ ζήλευε πάντοτε μὲ πάθος κάθε ἐπιτυχία τοῦ ἀναρχισμοῦ. Δὲν ἀντιμετώπιζε πιὰ μιὰ κυβέρνηση τύπου Μαντσού, ποὺ «θεωροῦσε τοὺς ἀνθρώπους σὰν ζῶα καὶ φυτά», οὔτε ἀκόμα τοὺς ἐθνικιστὲς ποὺ «κρατοῦσαν τὸ τσεκούρι τοῦ θήμιου στὸ ἕνα χέρι καὶ τὰ κλειδιὰ τῆς ἐξουσίας στὸ ἄλλο καὶ σὲ καλοῦσαν νὰ διαλέξεις». Ὁ Μαρξισμὸς στὴν Κίνα ἦταν ἕνας ἄγριος κι ἀμείλικτος ἐχθρὸς τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Δὲν ἐπιχειρεῖζονταν πιὰ ἐκεῖ τὴν ἑνότητα στοὺς βιομηχανικοὺς ἀγῶνες, ὅπως συνέβηκε σ' ἄλλες χῶρες. Οἱ Μαρξιστὲς κι οἱ Ἀναρχικοὶ δὲν συναντίστηκαν ποτέ. Οἱ Μαρξιστὲς συγκρότησαν ἕνα Λαϊκὸ Μέτωπο στὸ ὁποῖο δὲν προσχώρησαν οἱ Ἀναρχικοί. Οἱ ἀναρχικοὶ δημιούργησαν ἐργατικὰ συνδικάτα ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ ἀποκάλεσε «φυσιολογικές».

Τὸ κίνημα βγαίνει στὴν παρανομία

Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα βγῆκε στὴν παρανομία, μετὰ ἀπὸ μιὰ σύντομη περίοδο ἐπικοινωνίας μὲ τὸν κόσμο γενικότερα καὶ μιὰ ἀπόπειρα ἀντίστασης στὴν Τσαγκιά. (Ἕνας πολύγραφος, τὸν ὁποῖο ἐστειλαν στὴν Κίνα οἱ σύντροφοι ἀπ' τὴ Μέση Ἀνατολή στὰ 1947, συνέχιζε νὰ δουλεύει 20 σχεδὸν χρόνια ἀργότερα, διατηρούμενος μὲ εὐλάβεια καθὼς ἦταν ἡ μοναδικὴ ἐκτυπωτικὴ μηχανὴ ποὺ διέθεταν τότε). Κάθε κομμάτι χαρτί, κάθε γραφομηχανή, κάθε μολύβι ἢ δούρτσα ποὺ χρησιμοποιήσαμε, ἔπρεπε νὰ κλαπεῖ ἀπ' τοὺς προπαγανδιστές, ποὺ τοὺς κατηγορούσαμε τότε σὰ «λιγιστὲς» καὶ «κλέφτες». Δὲν ὑπάρχει κανένας νόμιμος τρόπος γιὰ νὰ προμηθευτεῖς τέτοια ὑλικὰ — μιὰ φωτεινὴ ἐξέδρα ποὺ ἄφησε ἀνοιχτὴ ἀκόμα κι ὁ Χίτλερ. Τὰ περισσότερα ἀντιεξουσιαστικὰ περιοδικὰ εἶναι γραμμένα μὲ τὸ χέρι καὶ τυπώνονται μὲ μηχανὲς οἰνοπνεύματος, ἢ ζελατίνας, τῆς παλιᾶς ἀπαρχαιωμένης ποικιλίας, παρόλα τὰ μεγάλα ποσὰ ποὺ διέθετε τὸ κίνημα τὰ τελευταῖα χρόνια, χάρη σὲ μερικὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα. Δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχει κανένα ἐμιγκρέδικο περιοδικὸ καὶ καμιὰ ἐπαφὴ ἀνάμεσα στὰ Κινεζόφωνα κινήματα ποὺ ἐξωτερικοῦ, μὲ τ' ἀντίστοιχα κινήματα ποὺ ὑπάρχουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κίνας.

Ἦταν εὐκολονόητο μέσα στὸ κίνημα, ὅτι οἱ «μαλακοὶ» ἀναρχικοὶ θέσαν ἀναγκασμένοι νὰ συνθηκολογήσουν μὲ τὰ καθεστῶτα. Ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς καθηγητῶν κι ἀκαδημαϊκῶν κατέλαβε θέσεις ποὺ συχνὰ ἀντιπροσώπευαν τὴ διδασκαλία τῶν κλασσικῶν κι ἄλλα θέματα, στὶς ὁποῖες δὲν τοὺς ζητοῦσαν νὰ ἐκθειάζουν τὸ καθεστώς. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ καθεστὼς τοῦ Μάο εἶχε ἐλλειψη ἀπὸ καθηγητ-

τικό προσωπικό κι εθνικάλα συγχωρούσε τις διαφορετικές αντιλήψεις που είχε κάποιος στό παρελθόν ή πού συνέχιζε κρυφά νά ἔχει. Καινέας Κινέζος δέν ἐξορίστηκε. Είναι, συμπτωματικά, ἀληθινό ὅτι ὅλοι οἱ Κινέζοι διανοούμενοι (ὄχι μόνο οἱ ἀναρχικοί) προτίμησαν νά παραμείνουν μαζί με τον λαό παρά νά καταφύγουν στή Φορμόζα (τόσο μισητή ἦταν ἡ διαφθορά τοῦ Τσάνγκ Κάι Σέκ τήν ἐποχή ἐκείνη) ἤ στό ἐξωτερικό. Μερικοί δρυγαν λίγο ἀργότερα εἴτε λόγω ἐξορίας εἴτε γιά ν' ἀποφύγουν τή φυλάκιση. Ὁ Πά Τσίν, θά πρέπει ν' ἀναφερθεῖ, παρέμεινε ἐκεῖ καί συνέχισε νά γράφει. Ἡ μοίρα ὅλων αὐτῶν τῶν διανοουμένων ἦταν νά γίνουν θύματα τῆς Μορφωτικῆς Ἐπαναστασης.

Πρωτοῦ προχωρήσουμε σ' αὐτή, θά πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι οἱ ἀγωνιστές ἀναρχικοί — ἄν κι ἦταν προετοιμασμένοι γιά ν' ἀντιμετωπίσουν χειρότερες καταστάσεις —δέν ἐξοντώθηκαν ἀπ' τό Κομμουνιστικό καθεστώς. Ἤδη στήν ἐποχή τῆς κυριαρχίας τοῦ Τσάνγκ, εἶχαν ὑποστεῖ τούς χειρότερους διωγμούς. Μόνο οἱ σκληρότεροι ἐπιβίωσαν. Κι αὐτοί οἱ σκληροί πού ἀπέμειναν, καί θγῆκαν στήν παρανομία, ἦταν ἱκανοί ν' ἀντισταθοῦν σέ κάθε μορφή καταπίεσης. Στήν πραγματικότητα, στό μέτρο πού ἀφορᾶ τή διομηχανική ὀργάνωση, μπόρεσαν νά πετύχουν μεγαλύτερη πρόοδο πολεμώντας τό Μαοϊκό καθεστώς, ἀπ' ὅτι μπόρεσαν στήν περίοδο τῆς κυριαρχίας τῶν ἐθνικιστῶν. Θεωρητικά, ὁ ἐργατικός Ἔλεγχος ὑπῆρχε σέ πολλά ἐργοστάσια. Ἀλλά ὑπόκειτο στήν ἐθνικοποίηση. Μέ ἄλλα λόγια, ἄν κι οἱ ἐργάτες ὁπατίθεται ὅτι διοικοῦσαν τά ἐργοστάσια, τό διευθυντικό προσωπικό ἐκλέγονταν ἀπ' τό Κράτος. Ἔτσι οἱ ἐργάτες κατοικοεδίζονταν τό ἴδιο ὅπως καί προηγούμενα. Ἀλλά ὑπῆρχε μιά καθαρή ὁριθετική γραμμή ὅσαι τῆς ὁποίας γίνονταν ὁ διαχωρισμός. Ὁ ἀναρχικός διομηχανικός ἀγωνιστής ἄρχισε νά συγκεντρώνει τις προσπάθειές του γιά τήν ἐκδίωξη τῶν διευθυντῶν. Σέ κάθε ἀπεργία ξεπρόβαλλε τό αἴτημα: διῶχτε τούς κομμματικούς ὑπάλληλους, διῶχτε τούς διευθυντές. Ἡ ἐπικίνδυνη τέχνιων συνθημάτων ἀποτελεῖ τώρα ἐγκληματικό ἀδίκημα σύμφωνα μέ τόν Ποινικό Κώδικα.

Η πολιτιστική επανάσταση

Όταν άρχισαν νά ἐξεγείρονται οἱ φοιτητές γιά νά ὑπερασπίσουν τό Μάο, οἱ ἐνέργειες τους δέν μποροῦν νά ταυτιστοῦν μέ τις ἐνέργειες τῶν φοιτητῶν τοῦ Παρισιοῦ ἤ ἀκόμα καί τῆς Μόσχας. Σεσημειώθηκαν γιά νά ὑπερασπίσουν τό καθεστώς καί γιά νά ἐξασφαλίσουν τά προνόμια τους. Δέν ἐξεγέρθηκαν γιά νά διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στήν ἀλλοτρίωση. Σέ πολλές περιπτώσεις, οἱ μεγαλύτερης ἡλικίας - - κι ἄς τό παραδεχτοῦμε - - παθανάν ἀναποφάσιστοι καθηγητές, ἦταν «μαλακοί» ἀναρχικοί ἤ ἄλλοι ποῦ εἶχαν πάρει μέρος στό ριζοσπαστικό κίνημα τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου εἴδους. (Τό ὅτι καταφρονοῦσαν τούς καθηγητές μπορεί νά ὀφείλεται στό ὅτι οἱ τελευταῖοι ἦταν προετοιμασμένοι νά ὑποστηρίξουν τό καθεστώς ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἀντιτίθονταν σ' αὐτό, ἄν κι οἱ ἐργάτες δέν συμμερίζονταν αὐτή τήν ἄποψη). Ἔτσι ἄρχισε ἡ ἀντίδραση ἐνάντια στήν ἀκαδημαϊκή ἐκπαίδευση. Οἱ καθηγητές ταπεινώνονταν δημόσια καί χλευάζονταν. Ὁ ἡλικίας 80 χρονῶν, καθηγητής Χσιάο διατάχθηκε νά κάνει τό σκουπιδιάρη, πράγμα πού ἀποτελοῦσε ἕνα μέρος τῆς «ἐπανεκπαίδευσής» του. Σ' ἕνα γράμμα, γεμάτο ἀξιοπρέπεια, ἀνέφερε ὅτι στήν ἡλικία πού ἦταν, μόνο μιά ἀπάντηση μποροῦσε νά δώσει στήν τυραννία, κι αὐτή ἦταν ἡ αὐτοκτονία. Δέν συμφωνοῦσε μέ τούς φοιτητές του ὅτι τό ἐντιμο καθήκον τοῦ ἀχθοφόρου ἦταν ἐξευτελιστικό. Ἀντίθετα, εἶπε ἄν ἤθελαν νά ἐξευτελίσουν τόν ἀχθοφόρο θἄπρεπε νά τόν ἐκλέξουν καθηγητή τους. Αὐτός, ἀπό μέρους του, εἶχε σύρει τό καροτσάκι μέ τά σκουπίδια γύρω ἀπ' τίς αἴθουσες παραδόσεων γιά ἀρκετό χρονικό διάστημα κι ἦταν καιρός νά δώσει ἕνα τέλος στή ζωή του, ἀντιλαμβανόμενος τήν πρόθεση τῶν

Μαοϊκών νά τόν καπειτώσουν. Άκόμα κι ή Λονδρέζικη έφημερίδα «DAILY MAIL» πού στήν καλύτερη περίπτωση δέν τρέφει καμιά φιλική διάθεση άπέναντι στό άναρχικό κίνημα άνάβωσε ένα φέρο τιμής «σ' αύτόν τόν Κινέζο Σενέκα», όπως άποκάλεσε ό Μπέρναρντ Λεβίν τόν ήλικιωμένον άντιεξουσιαστή. Σέ μερικές περιπτώσεις οί διομηχανικοί έργάτες έπενδύσαν δέκα, γιά νά ύπερασπίσουν μερικούς άπ' τούς ήλικιωμένους διανοούμενους, ένάντια στούς φοιτητές. Θά πρέπει ν' άναφερθεί ότι ό πιό τιμημένος άπ' όλους τούς Κινέζους άναρχικούς διανοούμενους, πού είναι τώρα γέρος, άρνήθηκε σταθερά νά έργαστεί σάν καθηγητής καί ζεί μέσα σέ άπόλυτη φτώχεια, «περιμένοντας τό θάνατο», μαζί μέ μιά χοφτα φίλους του. Τά μόνα μέσα συντήρησής τους είναι δέματα μέ τρόφιμα τά όποία τούς έστελναν διάφοροι διομηχανικοί έργάτες. Όταν σταμάτησε ή ταχυδρομική έξυπηρέτησή τους, ή βοήθεια έρθανε μέσω φορτηγών πού έρχονταν ταχτικά γιά νά τούς προσφέρουν τ' άναγκαίτητα γιά τή συντήρησή τους (1968).

Αύτή όμως ήταν ή μοίρα μόνο τού τμήματος τών άναρχικών πού προέρχεται άπ' τούς λόγιους. Τό τμήμα έκείνο πού άνήκε στήν έργατική τάξη, είχε άντιμετωπίσει μιά έντελώς διαφορετική έμπειρία. Γιά μιά στοιχειώδη άπό καταλόγηση τής Σύγχρονης Κίνας, είναι άπαραίτητο ν' άντιληφτούμε ότι τό άναρχικό κίνημα περιορίστηκε στούς έργάτες τών έργοστασίων κι άλλους διομηχανικούς έργάτες, ξεχωριστά άπ' τούς δικούς του πού είχαν μικροαστική καταγωγή. Παρά τό σεβασμό πού τρέφονταν άπέναντι στόν Κροπότκιν καί τίς σχετικές διδασκαλίες του, πού άφορούσαν μιά άγροτική οίκονομία, ό άναρχισμός δέν είχε καμιά άπήχηση άνάμεσα στούς άγρότες. Μόνο μετά τόν πόλεμο τής Κορέας άρχισε νά είσχωρεί μέσα στίς τάξεις τών άγροτών. Γιατί τό άναρχικό κίνημα ήταν γόνιμο στήν Βόρεια καί Νότια Κορέα (μιά διαίρεση πού είναι καθαρά τεχνητή), έπηρεαζόμενο ταυτόχρονα άπό Κινέζικες καί Γιαπωνέζικες πληγές. Οί Κορεάτες τώρα είναι πάρα πολλοί διασκορπισμένοι στήν Κίνα, δσο είναι (λογουχάρη) οί Ίρλανδοί στή Βρεττανία. Έχουν διαδώσει τίς άναρχικές διδασκαλίες στούς άγρότες, μέσω ένός κινήματος πού όνομάζεται «Γιά έλεύθερες Κομμούνες», γιά τήν έκταση τού όποίου μόνο ύποθέσεις μπορούμε νά κάνουμε. Στό έξω-

τερικό, έχουν ξεφανιστεῖ ὑπερβολικὲς ἀντεπαναστάσεις ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ Κινέζοι δίνουν διαφορετικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐπιρροή του.

Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, μὲ τὶς μαρξιστικὲς του διδασκαλίες γιὰ τὸ σημαντικὸ ρόλο τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργάτη, εἶχε ἀρκετὰ παράδοξα, ἀπήχηση, μόνο μέσα στοὺς ἀγρότες! Γιὰ τοὺς ἀναρχικοὺς οἱ κομμουνιστὲς ἦταν «στρατιωτάκια». Ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῆς Μεγάλης Πορείας τοῦ 1934, ὅπου ἀπέδειξαν ὅτι ἔχουν ἡρωϊκὲς ἱκανότητες (ἐκεῖνες τῆς ἀγροτιᾶς), οἱ Κομμουνιστικὲς στρατιὲς κέρδισαν ἐπιρροὴ καὶ ὑπάλληλη ἀλλὰ μόνο σὰ στρατιῶτες, ὄχι σὰ βιομηχανικοὶ ἐργάτες (ὅπως συνέβηκε, λ.χ., στὴ Γερμανία). Δὲν ὑπῆρξε καμιὰ ἑνότητα, ἀνάμεσα στοὺς ἀναρχικοὺς καὶ τοὺς μαρξιστὲς, ἀκόμα καὶ στὸν τόπο τῆς θουλειᾶς. Δὲν ἐργάζονταν μαζὶ στὸ ἴδιο μέρος ἐκτὸς ἀπὸ πολὺ σπάνιες περιπτώσεις. Γιὰ τοὺς Μαρξιστές, οἱ "Αναρχικοὶ ἦταν ἁπλοὶ στράχτορες τοῦ «κακιταλίσμου» καὶ «προδοσκάτορες», οἱ ὁποῖοι εἶχαν σφετεριστεῖ τὴ θέση τους μέσα στὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο.

Ὁ ἀναρχισμὸς ἦταν γι' αὐτοὺς «μιὰ ἔνδειξη τῆς ὑπανάπτυξης τῆς Κίνας» κι αἰσθάνονταν μεγάλη ντροπὴ ἐπειδὴ στηρίζονταν στὴν ἀγροτιὰ (πρᾶγμα ποὺ βρίσκονταν σὲ ἀντίφαση μ' ὅλες τὶς διδασκαλίες τοῦ Μάρξ). Γιὰ τοὺς ἀναρχικούς, φυσικά, οἱ Μαρξιστὲς ἦταν ἁπλὰ στρατιωτάκια κι ἰδέα τῆς ἑνότητας μ' αὐτοὺς, δὲν πέρασε ποτὲ ἀπ' τὸ μυαλό τους. "Αν ἔπρεπε νὰ διαλέξουν ἀνάμεσα στὸ νὰ ζήσουν κάτω ἀπ' τὴν κυριαρχία τοῦ Τσάγκ ἢ τοῦ Μάο, ἡ ἀπόφασή τους δὲν σήμαινε ποτὲ ὅτι ἀπατελεῖ αἰνιγμὰ σχόλιο γιὰ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη πλευρά.

Ἡ διάσπαση τῶν Μαοϊκῶν

Χωρὶς νὰ προχωρήσουμε στὴν ἐξέταση τοῦ προβλήματος τῆς διάσπασης τῶν Μαοϊκῶν, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ ἀντικείμενο μιᾶς ἐργασίας πάνω στὸν ἴδιο τὸ Μαοϊσμό, θὰ πρέπει ν' ἀναφερθεῖ πὼς μιὰ ἀπ' τὶς αἰτίες τῆς «Μορφωτικῆς Ἐπανάστασης» ἦταν τὸ γεγονὸς ὅτι, ἀπὸ τότε ποὺ ἐπικράτησε ὁ Μάο, οἱ Κομμουνιστὲς εἰσχώρησαν γιὰ πρώτη φορὰ μέσα στὶς τάξεις τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν, σὲ μιὰ πρωτοφανῆ ἔκταση κι ὁ Μαρξισμὸς ἔγινε τὸ ἐπίσημο δόγμα τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου. Οἱ ἀναρχικοὶ (ἂν κι ὁ ἀριθμός τους δὲν ἄλλαξε πιθανὸν πολὺ) ἔγιναν μιὰ μικρὴ μειονότητα. Ὁ Κομμουνιστὴς βιομηχανικὸς ἐργάτης κι ὁ Κομμουνιστὴς ποὺ ἀνατράφηκε σὰν στρατιώτης, εἶχαν διαφορετικὰ συμφέροντα. Ὁ προηγούμενος υἱοθέτησε τὶς ἀντιλήψεις ποὺ προηγουμένως ὑποστήριζαν μόνο οἱ ἀναρχικοί. Μετὰ τὸν ἐκφυλισμὸ τοῦ καθεστῶτος, ἐπανελαβάθησε μιὰ αὔξηση τῆς πειθαρχίας. Ἀλλὰ ἡ πειθαρχία αὐτὴ ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ ἐπιβάλλονταν ἀπ' τὸ μηχανισμὸ τοῦ Κόμματος, ποὺ εἶχε οἰκοδομηθεῖ μέσα στὰ ἐργοστάσια καὶ τὶς κομμούνες ποὺ διευθύνονταν ἀπ' τὸ Κράτος, κι ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ ἀπ' τὸ Στρατό. Ἔτσι μπόρεσε νὰ ξεσπάσει ἡ σύγκρουση, πρᾶγμα ποὺ συχνὰ ἔχει συμβεῖ, ἀνάμεσα σ' αὐτὸ ποὺ μπορεῖ κανένας ν' ἀποκαλέσει Κόμμα τοῦ προλεταριάτου, στὸ Κόμμα τῶν ἀγροτῶν καὶ στὸ Κόμμα τοῦ στρατοῦ. (τὰ ὁποῖα ὅλα μαζὶ σχηματίζουν ἕνα, τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα)

Ἀκόμα, πρόσθετα σ' αὐτό, ὑπῆρξαν συγκρούσεις ἀνάμεσα στὰ Κόμμα σὰν ἕνα σύνολο καὶ τοὺς ἀναρχικοὺς κι ἄλλες ὁμάδες ριζοσπαστῶν, ἰδιαίτερα τοὺς Λαϊκιστές. (Οἱ Λαϊκιστὲς εἶναι ἕνας συ-

ναπισμός πού ἀποτελεῖται ἀπό σοσιαλιστικά στοιχεῖα, γιά τήν ὕπαρξη τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἡ ὑποψία ὅτι εἶναι φιλοφορμοζικῆ). Ἀφοῦ τό καθεστώς ὑπῆρξε κατά κάποιο τρόπο ἀνεξέλεγχτο στίς καταχρήσεις του, εἶναι κατά καιρούς δύσκολο νά ξέρουμε τί κάνει ὁ καθένας. Οἱ Μαοϊκοί εἶναι Σταλινικοί κι ὑποστηρίζουν τή γραμμή τοῦ Στάλιν. Χρησιμοποιοῦν τόν ὅρο «Τροτσκιστής» γιά νά κατηγγείλουν τούς ρεβιζιονιστές (πού ἀκολουθοῦν τή γραμμή τῆς Μόσχας) ἡ χρησιμοποιοῦν ἐναλλαχτικά τόν ὅρο «ρεβιζιονιστής» ἐνάντια στή Μόσχα καί «Τροτσκιστής» ἐνάντια στόν Τίτο. Καμιά φυσικά ἀπ' τίς ἐπιθέσεις τους ἐνάντια στόν Τροτσκισμό, δέν φαίνεται νά κατευθύνεται ἐνάντια σ' ὅτι θά μπορούσαμε νά θεωρήσουμε σάν Τροτσκιστικά, οὔτε σ' ἐκεῖνο πού ἐμφανίζεται ξεκάθαρα σάν τέτοιο στή Δύση. Συχνά ὁ στρατός, κατηγορεῖ τό «Κόμμα τοῦ προλεταριάτου» σάν ἀναρχικό καί μερικές φορές συμβαίνει καί τ' ἀντίστροφο, πρᾶγμα πού κατά καιρούς δίνει κάποιον νά πιστέψει ὅτι οἱ ἀναρχικοί εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπ' ὅτι συμβαίνει στήν πραγματικότητα. Ἀλλά εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὅλα τά κινήματα πού τείνουν νά ἐκτοπίσουν τόν διευθυντικό ἔλεγχο καί νά ἐφαρμόσουν τόν ἐργατικό ἔλεγχο, δίχως ἀνώτερη ἐξουσία ἀπό πάνω τους, καθώς καί κάθε ἀπόπειρα γιά τήν δημιουργία ἀποκεντρωμένων κομμουνῶν, ἀποτελοῦν αὐτό πού οἱ Μαοϊκοί ἐννοοῦν μέ τή λέξη «ἀναρχισμός» καί πού ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος καί χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ προγράμματος τοῦ Κινέζικου Ἀναρχικοῦ Κινήματος σάν τέτοιου. Οἱ δυνάμεις μέ τίς ὁποῖες μπορεῖ νά ταυτιστεῖ ἔχουν γίνει στήν πραγματικότητα, ὅπως συνέβηκε καί σ' ἄλλες χῶρες, θυνατότερες ἀπ' ὅτι εἶναι τό ἴδιο.

Αὐτή, πάντως, εἶναι συνοπτικά ἡ καταγωγή τοῦ Κινέζικου ἀναρχικοῦ κινήματος. Προσελκύει ἤδη τήν προσοχή τῶν ἱστορικῶν Νομίζω ὅτι θά πρέπει νά γίνει μιά σύντομη τελική ἀναφορά γιά τόν Πά Τσίν. Εἶναι ἀκόμα ζωντανός (1970) κι ἔχει πρό πολλοῦ ὁποστεῖ δημόσια αὐτοκαταπείνωση καί «τιμωρία». Ἄν καί τοῦ ἔχει ἐπιτραπεῖ νά συνεχίσει νά γράφει, δέν δημιουργεῖ πιά αὐθεντικά ἔργα. Τό καθῆκον πού τοῦ ἀνατέθηκε εἶναι νά ξαναγράψει τά ἴδια του τά βιβλία. Τά ἀναρχικά βιβλία πού γράφτηκαν ἀπ' τόν Πά - Τσίν, μ' αὐτό τό ὄνομα, ξαναεκδίδονται. Οἱ χαρακτῆρες δμως τῶν ἔργων δέν εἶναι πιά ἀναρχικοί, οἱ εἰκόνες τοῦ Μπακούνιν ἐξαφανίζονται ἀπ' τούς τοίχους, οἱ ἥρωες κι οἱ ἡρωΐδες γίνονται «ἐπαναστάτες» δ-

παιδοί τοῦ Μάο, καὶ σὰν τελικὴ ταπείνωση, ξαναγράφονται οἱ ἐκλογεῖς. Ἦταν ὑπερβολικὰ ἀπαισιόδοξα προηγουμένως. Νὰ τί περίμεναν ἀπ' τὸν Πὲ - Τσάν, σ' ἀνταλλαγμα τοῦ δικαιώματος νὰ συνεχίσει νὰ ζεῖ ταπεινά καὶ νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ χρησιμοποιεῖ γραφικὸ ὑλικὸ κι ἐκδοτικοὺς οἴκους. Ἔχει ὑποστεῖ δημόσιες ἐκτιθέσεις καὶ κριτικές κι ἀναγκάστηκε νὰ κάνει δημόσια αὐτοκριτική, γιὰ νὰ τοῦ ἐπιτραπεῖ τὸ προνόμιο αὐτό, πρᾶγμα ποὺ ἀπ' τὴ σκοπιὰ τοῦ Κρατικοῦ Σοσιαλισμοῦ ἀποτελεῖ, χωρὶς ἀμφιβολία, προνόμιο. Θὰ μποροῦσαν (ὅπως ὁ Χίτλερ) νὰ προβοῦν σὲ δολοφονίες ἢ (σὰν τὸν ἥρωα τους τὸ Στάλιν) σὲ ἐκτελέσεις ἢ ἐξορίες, ἀλλὰ αὐτοὶ «ἀναμόρφωναν» (τί εὐλογημένη φιλελεύθερη λέξη!). Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ μοῖρα πολλῶν δεκαοκτιέων.

Ὁ ἀγωνιστής, σὲ πολλὲς χῶρες, θὰ τοὺς κριτικάρει γιὰ τὸ ὅτι ὑποτάχθηκαν. Πραγματικά, σὲ μιὰ ὁρισμένη στιγμή, ὁ καθηγητὴς Χαάϊο ἀποφάσισε ὅτι, ὅπως καὶ νὰχει τὸ πράγμα, στὴν ἡλικία του, δὲν ἦταν καὶ «ἄχρηστο νὰ πηδήξει στὸν ὠκεανό». (Βλέπε τὸ Παράρτημα Β'). Οἱ Κινέζοι ἀγωνιστὲς ἔβλεπαν διαφορετικὴ ἄποψη. Δὲν κατηγόρησαν τὸν «μαλακὸ» ἀντιεξουσιαστή. Ἡ ὀργή τους κατευθύνονταν ἐνάντια στοὺς καθεστῶτες. Ἡ πίκρα καὶ τὸ συγκλονιστικὰ ὀργῆς ποὺ αἰσθάνθηκαν, ὅταν ἔμαθαν σὲ τί προσβολὲς ὑποβλήθηκαν ἄνθρωποι σὰν τὸν Πὲ - Τσάν, μποροῦν νὰ γίνουν κατανοητὰ ἀπὸ κείνους στοὺς Παρισι καὶ τὸ Λονδίνο ποὺ, στὸ παρελθόν εἶχαν συναντήσει τοὺς συντρόφους τους ἀπ' τὴν Κίνα κι εἶχαν ἐμπνευστεῖ ἀπ' τὸ αἴσθημα τῆς προσωπικῆς ἀξιοπρέπειας, τῆς ἀτομικῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἱκανότητάς τους νὰ ἐπιδίδονται μὲ πάθος στὸ ἀφοῦ καθήκον τῆς μόρφωσης μιᾶς τόσο τεράστιας χώρας, στὸ δρόμο της ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἐλευθερία.

Ὑστερόγραφο

Πιὸ πρόσφατα, ἕνα μεγάλο κύμα ἀντιαναρχικῆς ὑστερίας ἔχει σαρώσει τὸν Κινέζικο τύπο, καταγγέλοντας τὸν λῃστρικὸ χαρακτῆρα καὶ τὶς ἐγκληματικὲς ἐνέργειες ὅλων ἐκείνων ποὺ καταπατοῦν τοὺς Βιομηχανικοὺς Νόμους, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν ἀκριβῶς τὸ σημεῖο, πέρα ἀπ' τὸ ὁποῖο δὲν θὰ πρέπει νὰ γίνεται «φρετερισμός (SIC!) τοῦ ἐργατικοῦ ἐλέγχου. Ἀλλὰ μολονταῦτα, λόγω τῆς αὐξανόμενης πολεμικῆς ψύχωσης καὶ τῆς ἀνάγκης γιὰ «ἑνότητα», ἡ Κυβέρνηση ἔχει στείλει συμπαθοῦντες πρὸς τὸ ἀναρχικὸ κίνημα καὶ φρόντισε ὥστε νὰ διοχετέψουν τὴν πληροφορία ὅτι τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἔπαυε νὰ εἶναι παράνομο, χρησιμοποιώντας τὴν ἐνδεχομένουσα φόρμουλα ὅτι «Καμιὰ κυβέρνηση δὲν μπορεῖ νὰ «νομιμοποιήσει» ἕνα ἀναρχικὸ κίνημα παρὰ μόνο νὰ τὸ καταστρέψει, ἀλλὰ ὅτι μολονταῦτα μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ ἐπέμβασης».

Ἡ πρόταση ἔγκειται στὸ ὅτι πιθανὸν νὰ μπορέσει νὰ ὀργανωθεῖ ὅπως καὶ στὴ Δύση, μὲ ἀκριβῶς ταὺς ἴδιους περιορισμοὺς ποὺ ἀντιμετωπίζει ἐκεῖ. Αὐτὸ θεωρήθηκε ἀπ' τοὺς ἀναρχικοὺς ὀργανωτὲς, σὰν παγίδα — «τὸ ποντίκι δὲν ἐμφανίζεται μόλις τὸ προσκαλέσει ἡ γάτα» — ἀλλὰ εἶναι πιθανὸ νὰ διευκόλυνσει τὸ ἐργατικὸ κίνημα ποὺ ἐπιδιώκει τὸν ἐργατικὸ ἔλεγχο καὶ ποὺ γιὰ τὴν ὥρα συμπεριλαμβάνει, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μ' αὐτό, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα, νὰ ἐμφανιστεῖ ἀνοιχτά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

Η ακόλουθη σατυρική ανάλυση πάνω στούς Κινέζους Αναρχικούς, έμφανίστηκε γιά πρώτη φορά στά 1938. Γράφτηκε ίσως άπό ένα Κομμουνιστή άλλά κυκλοφόρησε πλατιά άπ' τήν Κουομιντάγκ. Είχε κάποια όμοιότητα μέ τό «Ένα μήνυμα γιά τόν Γκαρσία» (μιά σύντομη ιστορία πάνω στόν πόλεμο της Κούβας, πού άκόλουθα κυκλοφόρησε άπ' τις έκδόσεις τού Χήροτ κι άργότερα σ' όλόκληρο τόν κόσμο, σά μιά άντεπαναλιστική προκήρυξη). Η σάτυρα αύτή κυκλοφόρησε σ' όλόκληρη τήν Κίνα. Άφορα και στούς Εθνικιστές και στούς Κομμουνιστές.

ΠΟΣΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ!

"Όχι, πραγματικά, άγαπητοί μου φίλοι, πόσο ώραίο είναι ν' άνήκει κανείς σ' αύτό πού ό Κύριος Πά - Τσίν άποκαλεί έκείνη ή εύγενική συμμορία τών άνιδιοτελών, τών Αναρχικών, ύπάρχει τίποτα καλύτερο; Ο προφήτης μέ τό Ένα χέρι" μάς είπε κάποτε δτι ό Αναρχισμός σήμαινε ούτοπία, αύράνιο παράδεισο κι δτι θά έρχονταν πρώτα στήν Κίνα. Δέν είχε δίκιο άγαπητοί μου φίλοι Αναρχικοί; Δέν ζούμε μήπως τήν Ούτοπία αύτή τή στιγμή στήν Κίνα;

Γιατί θά πρέπει νά ξέρετε δτι όλοι οί άνθρωποι είναι άδέλφια, άς άγαπούμε όλους κι δταν θά έχουμε τιγάξει σύν όέρα δσους θκαφώνουν μαζί μας, ούτε μιά ψυχή δέ θά βρίσκεται σέ δυσαρμενία, ούτε ένας σκύλος δέ θά λαφώνει τούς δρόμους! Αλλά τ' άδέλφια μας δέν είναι οί Κομμουνιστές ούτε όμως ή Κουομιντάγκ ούτε άκόμα ό Γκαπωνέζος είσβολέας. Πραγματικά ήχι! Αν είσαι έργάτης και ταυτόχρονα άναρχικός, πρέπει νά τσιγκουνεύεσαι τή δουλειά σου και προσφέρνεις και νά κλέβεις τά ύλικά πού χρησιμοποιείς, πρέ-

---

Ε.τ.Μ.: Ο Πά Τσίν

πει νὰ σκέπτεσαι μόνο πῶς θὰ πάρεις μεγαλύτερο ἡμερομίσθιο. Δὲν ἔχει σημασία ἂν κατέχει τὴν ἐξουσία ὁ εἰσβολέας ἢ ὁ πατριώτης, ὁ κομμουνιστὴς ἢ ἡ Κεντρικὴ Ἀγορά. Ἂν εἶσαι ἀγρότης κρύψε τὴ σοδειά σου καὶ σκέψου μόνο τὴν οἰκογένεια σου. **Πατριωτισμός;** Τὸν ἔχουμε καταργήσει! **Κομμουνισμός;** Δὲν ὑπάρχει! Ἂν εἶσαι στρατιώτης λιποτάχτηκε παίρνοντας μαζί τὰ ὅπλα καὶ τὰ πυρομαχικά σου. **Θὰ σοῦ χρησιμέψουν** ἔναν θὰ γίνεις ληστής. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λέμε τὴ λέξη ληστής. Τίποτα δὲν πλησιάζει περισσότερο ἕνα ἀναρχικό, ἀπ' τὸ νὰ χρησιμοποιήσουμε ἕνα τέτοιο ὅρο. Μήπως κάνει ληστεῖες σ' ἕνα δημόσιο δρόμο; Ναί, ἀλλὰ εἶναι ἰδεαλιστής. Ληστεύει μόνο τοὺς ἀντιπάλους τοῦ ἀναρχισμοῦ. Ἀλλὰ καθὼς ὁ ἀναρχισμὸς ἀναπτύσσεται σὲ κάθε κυβέρνηση, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ληστεύει ὅλο τὸν κόσμο κι ἂν ἔρθει δυστυχῶς κανένας ξένος στὴν Κίνα, εἶναι ἄλλος ἕνας ποὺ θὰ πρέπει νὰ ληστεύσει!

Τί καλύτερο ὑπάρχει ἀπ' τὸ νὰ εἶσαι ἀναρχικός; Τὰ οἰκογενειακὰ καθήκοντα εἶναι λαθεμένα, ἡ πατρίδα εἶναι μύθος, ὁ πατριωτισμὸς ἔχει ξεφτίσει, δὲν ἀφείλει ὑπακοὴ σὲ κανένα ἐπαναστατικὸ νόμιμα. Γιατί, σεῖς οἱ ἔμποροι ἔμποροι, ποὺ περιφρονεῖτε τὸν ἀναρχισμὸ σὰν ἁπλὴ ρητορική καὶ ποὺ οἱ πελάτες σας γεμίζουν μόνο σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, ξέρετε μόνο τὰ μισά. Οἱ ἰδεαλιστές αὐτοί, ποὺ ἔχουν ἐγκαταλείψει τὰ πάντα, δὲ στέλνουν τὰ παιδιά τους νὰ καταταχτοῦν στὸ στρατό, δὲν προσφέρουν ὅλα τους τὸ εἶναι γιὰ τὸν κοινὸ σκοπό, δὲν δεσμεύονται ἀπ' τὴν παράδοση ποὺ λέει ὅτι οἱ νόμοι ὑπάρχουν γιὰ νὰ τοὺς ὑπακούομε!

Μόνο, ποὺ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τιμωρήσει ἕνα Ἀναρχικὸ γιὰ παράβαση τοῦ νόμου. Τοὺς ἄλλους ἐγκληματίες, ναί. Γιατὶ θὰ κάνουν μεγάλες διαμαρτυρίες καὶ μπορεῖ ἀκόμα νὰ θολοφορνήρουν καὶ τὸ θῦμα κι ὅλοι οἱ διανοούμενοι μας δὲν θὰ ποῦν «Τί φρίκη!», θ' ἀναστενάξουν ὅμως καὶ θὰ ποῦν «Ἀλλοίμονο! Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐλευθερία οὔτε δικαιοσύνη στὴν Κίνα!»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Οι Κινέζοι 'Αναρχικοί πίστευαν κάνοντε στή χρήση αὐτοῦ ποὺ ὀνομάζουμε «τερρορισμός». Ἐπειδή κατηγορήθηκαν γιὰ ἀσυνέπεια γιὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἀντιτίθονταν στὸ μιλιταρισμό, ὑποστήριζαν ὅμως (κι ἐκτελοῦσαν) δολοφονίες, ὁ Λὴ Σὶ Τσένγκ ἔδειξε ὅτι:

«Ὁ Μιλιταρισμὸς εἶναι τὸ μέσο ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖο οἱ ἰσχυροὶ θυσιάζουν τὴ ζωὴ καὶ τὴν περιουσία τῶν ἄλλων γιὰ νὰ συντηρήσουν τὴ δική τους ἐξουσία καθὼς κι ἐκείνη τοῦ Κράτους. Κατὰ συνέπεια εἶναι ἄδικος καὶ πρέπει νὰ ἐξαλειφτεῖ. Ἡ ἐπαναστατικὴ δολοφονία, ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, εἶναι ἡ θυσία ἑνὸς ἀτόμου γιὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητας ποὺ ἐκτεχτείνει ἔτσι τὰ κοινὰ δικαιώματα τοῦ κόσμου. Αὐτὰ τὰ δυό, ὁ μιλιταρισμός, κι ἡ ἐπαναστατικὴ δολοφονία εἶναι τόσο ἀντίθετα ὅσο εἶναι δυὸ διαφορετικὰ πράγματα».

(Αὐτὴ ἡ παράγραφος περιέχεται στὶς περίφημες «ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ» του στὶς ἀντιρρήσεις).

Μιὰ ἄλλη ἀναφορήση, στὴν ὁποία ἀπάντησε ὁ Λή, ἦταν ὅτι ἡ ἠθικὴ καταπραυντή θ' ἄλλαζε τὸ Αὐτοκρατορικὸ καθεστώς. Πολλοὶ νεαροὶ Κινέζοι ποὺ φοιτοῦσαν στὴ Γιαπωνία, αὐτοχτόνησαν σ' ἐνδειξη διαμαρτυρίας ἐνάντια στὴν κυβέρνηση (μιὰ ἐνέργεια παρόμοια μ' ἐκείνη τῶν Βουδιστῶν μοναχῶν ποὺ αὐτοπυρπολήθηκαν στὸ Βιετνάμ, στὸ πρόσφατο παρελθόν. Στὸ ἄρθρο του «Πάνω στὴ χρησιμότητα τῆς αὐτοκτονίας», ὁ Λὴ τοὺς ρώτησε:

Σ.τ.Μ.: Τρομοκρατία.

«Αν σεῖς οἱ συγάνθρωποί μου βλέπετε πραγματικὰ στὸ θάνατο τὴν ἀπάντηση γιὰ τὰ διάφορα προβλήματα, γιατὶ δὲν ἀκολουθεῖτε τὰ βήματα τοῦ Ρώσικου Τερροριστικοῦ Κόμματος, σκοτώνοντας ἕνα ἢ δυὸ λησταὶς τῆς ἀνθρωπότητας, σ' ἀντάλλαγμα τοῦ θανάτου σας; Εἴτε πέσει κανένας στὴ θάλασσα εἴτε ἀποκεφαλίσεται (ἡ ποινὴ ποὺ ἐπιβάλλεται σὲ περίπτωση διλοφονίας) εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἀλλὰ ἔχουν διαφορετικὸ ἀντίχτυπο. Ἐνῶ ἡ πρώτη περίπτωση δὲν φέρνει κανένα ἀποτέλεσμα καὶ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀφορᾶ πεθαίνει ἁπλῶς σὰν ἕνας θαρραλέος ἄνθρωπος, ἡ ἄλλη ἔχει ἕνα μεγάλο ἀντίχτυπο, ἰδιαίτερα πάνω στὴν Κινέζικη ἰθύνουσα τάξη. Γιατὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἀποτελεῖ ἕνα ἀπ' τὰ ἐλδικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Κινέζων ἐπισήμων. Κοντολογῆς, στὸν εἰκοστὸ αὐτὸ αἰῶνα, ἂν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ ἐξοντωθεῖ ἔστω κι ἕνας λησταὶς τῆς ἀνθρωπότητας κι ἐλαττωθεῖ ἔτσι ἡ ἔκταση τῆς δικτατορικῆς ἐξουσίας, τότε θὰ πλησιάσει περισσότερο ὁ χρόνος ποὺ θὰ γίνει ἡ Μεγάλη Κινέζικη Ἐπανάσταση...».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

Σάν ένα καμμάτι εντελώς άσχετης μέ τό θέμα μας πληροφόρησης, μπορεί κανένας ν' άναφέρει ότι ή σημερινή δημοτικότητα τών «Κινέζικων» έστιατορίων στή Μεγάλη Βρεττανία καί τό αυξανόμενο ενδιαφέρον γιά τά Κινέζικα φαγητά, έσως νά όφείλουν την καταγωγή τους στό τεϊοποτείο πού ίδρύθηκε στά Παρίσι στά 1903, σάν μέσο χρηματοδότησης τής άναρχικής προπαγάνδας! Αύτό ενισχύθηκε φυσιολογικά άπ' τόν σύγχρονο τουρισμό, πού έχει κάνει τίς γαστρονομικές μας συνήθειες πιό κοσμοπολίτικες. Ή ίδέα, ότι οί Κινέζοι φοιτητές έπρεπε νά πάνε στό έξωτερικό γιά νά μελετήσουν τή σύγχρονη βιομηχανία καί νά αύτοχρηματοδοτούνται άπασχολούμενοι μέ τήν Κινέζικη μαγειρική, προέρχονταν άπ' τόν Τσάνγκ Τσίνγκ Τσάνγκ, τόν άναρχικό.

Πολύ λίγοι εύποροι Κινέζοι έστιάτορες μπορεί νά τό ξέρουν αύτό σήμερα!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ΄

Μιὰ περίεργη ἀλλὰ πολὺ διαφωτιστικὴ πλευρὰ τῶν ἔργων τοῦ Πὰ-Τσίν, ποὺ θέν παρατήρησε ἡ καθηγήτρια Λάνγκ, ἔπεσε στὴν προσοχή μου ἀπὸ ἕνα φίλο ποὺ ἐπισκέφτηκε τὴν Κίνα στὰ 1947. Κάποιος ἀπ' τοὺς Κινέζους συγγραφεῖς τοῦ παρακονέθγκε γιὰ τὴ δυσκολία ποὺ ἔκρυβε ἡ μετάφραση πολλῶν Ρώσικων καὶ Παλιωνικῶν μυθιστορημάτων, ποὺ ὀφείλονταν στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ περιεῖχαν ἑβραϊκοὺς χαραχτῆρες συγήθως μὲ μορφὴ καρικατούρας, τοῦ τύπου «Φάγκιν». Ὅμως ὁ Κινέζος ἀναγνώστης εἶχε ἤδη μιὰ προκαθορισμένη γνώμη γιὰ τοὺς Ἑβραίους κι αὐτοὶ οἱ φαντασιοκοὶ ἑβραϊκοὶ τύποι τοῦ φαίνονταν ἀπίστευτοι. Τὸ σφάλμα, εἶπε, ὀφείλεται στὸν Πὰ-Τσίν ὁ ὁποῖος ἐγκαινίαζε πάντοτε στὰ ἔργα του τὸν ἡρωϊκό, ἀγωνιστικὸ κι ἐντελῶς ξεκομμένο ἀπ' τὴν ἀστικὴ κουλτούρα Ἑβραῖο. Ἀφοῦ διάβασα τὴν ἀνάλυση τῆς καθηγήτριας Λάνγκ, ἀντιλήφθηκα ὅτι οἱ μόνοι Ἑβραῖοι ποὺ εἶχε συναντήσει ὁ Πὰ-Τσίν ἦταν στὸ Παρίσι, ὅπου τοὺς γνώρισε μέσα σὲ κύκλους τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καὶ πουθενὰ ἀλλοῦ. Δὲν ξέρει τίποτα γιὰ τοὺς θρησκευόμενους ἢ τοὺς ἐμπορευόμενους Ἑβραίους. Ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν ἐμφανίζεται σὲ διάφορα μυθιστορήματά του καθὼς ἐπίσης κι ὁ Ἀλέξανδρος Μπέργκμαν. Κι ὁ μεγάλος του ἥρωας (στὸ «Θαλασσινὸ Ὄνειρο») εἶναι ὁ Σολομὼν Σβάρτσμπαρτ, ἕνας Ἑβραῖος ἀναρχικὸς ποὺ δολοφόνησε στὸ Παρίσι τὸν Τσαρικὸ στρατηγὸ Σίμων Πετλιούρα, ἐκδικούμενος τὶς σφαγὲς ποὺ ἔγιναν στὴν Οὐκρανία στὰ 1919-1920. Ὁ Πὰ-Τσίν εἶχε ἀκόμα ἐπινοήσει μιὰ Κινέζικη λέξη, Μαυρογένης (Σβάρτς-μπάρτ, Χοία τσοὺ πὰ τέ) γιὰ νὰ περιγράψει τοὺς Ἑβραίους ποὺ ἦταν πάντοτε ἐλεύθεροι, ἀντὶ γιὰ μιὰ λέξη ὅπως, λόγου χάρη, κλαρινέτο ξερ.

Σ.τ.Μ.: Ἕνας ἀπὸ τοὺς κεντρικοὺς χαρακτῆρες τοῦ ἔργου «Ὄλιβερ Τουίστ» τοῦ Ἰταλοῦ Ντίκενς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε'

Ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν ὑπῆρξε ἀντιπρόσωπος τῆς C.N.T.-F.A.I. στὸ Λονδίνο. Στὰ χρόνια 1936-1939, σὰν ἔμπιστός της ἄνθρωπος στὸ Λονδίνο, ἤρθε ἐπίσης σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ Κινέζικο Ἀναρχικὸ Κίνημα. Ὁ Πὰ-Τσίν, φυσικά, ἦταν παλιός της φίλος (ποὺ τὴν περιέγραψε σὰν «πνευματική του μητέρα»). Ὅταν οἱ Βρετανοὶ Ἀναρχικοὶ θέλησαν νὰ στείλουν ἐθελοντὲς στὴν Ἱσπανία, ἡ C.N.T.-F.A.I. τοὺς ἀπότρεψε. Δὲν ἤθελαν νὰ «ἀπογυμνώσουν» τὸ ἀναρχικὸ κίνημα στὸ ἐξωτερικό, ὅπου εἶχαν τόσο λίγη ὑποστήριξη, γιὰ νὰ ἔχουν ἁπλῶς μερικὲς ἑκατοντάδες ἢ χιλιάδες πρόσθετα στὸ ἑκατομμύριο περίπου τῶν μαχητῶν ποὺ διάθετεν στὴν Ἱσπανία. Οἱ 25 ποὺ μπαρκάρησαν δὲν βρίσκονται σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν ὁμάδα τῆς Σαγκάης. Τελικά, νομίζω ὅτι μόνο ἕνας Κινέζος ἔφθασε στὴν Ἱσπανία. Ἦταν ἕνας χημικὸς ποὺ κατεῖχε μιὰ θέση κλειδὶ στὴ διαμηχανία. Ὅταν ἔπεσε ἡ Βαρκελώνη, ζήτησε τὴ Βρετανικὴ ὑπηκοότητα καὶ παραδόθηκε στὸ Βρετανικὸ ναυτικὸ (σὰν πολίτης τοῦ Χόνγκ Κόνγκ) καὶ κατόρθωσε νὰ φύγει. Ἕνας Βούλγαρος ἀναρχικός, ποὺ πολέμησε στὴν Ἱσπανία καὶ πέθανε ἀργότερα σὲ μιὰ Γαλλικὴ φυλακή, βρέθηκε στὴ Σαγκάη (σὰν ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πολέμου καθὼς ἀπελάσονταν ἀπ' τὸ ἕνα λιμάνι στὸ ἄλλο). Κατάζοντας (χωρὶς νὰ καταλαβαίνει) μιὰ ἀφίσα διάκρινε ἕνα γνώριμο πρόσωπο — τὸν Μπονεναβεντούρα Ντουρούτι! Ἦταν μιὰ ἀναμνηστικὴ ἀφίσα γιὰ τὸ Συνέδριο τῆς 19ης Ἰουλίου. Αὐτὸ τὸν ὁδήγησε νὰ βρεῖ μιὰ φιλικὴ συνιπαράσταση καὶ νὰ μπορέσει νὰ πάει σὲ μιὰ νέα χώρα, τὸ Μεξικό.

Κυκλοφόρησαν

1) ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑΪΧ Οἱ ρίζες τῆς σεξουαλικῆς καταπίεσης

2) ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ '75 Ἐργατική Ἐξουσία ἢ Κρατικός Καπιταλισμός;

3) ΠΕΤΡΟΥ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ Πρὸς τοὺς νέους

4) ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ Ἡ Παρισινὴ Κομμούνα καὶ ἡ Ἰδέα τοῦ Κράτους

5) ΠΑΙΑ ΠΟΛΙΤΗ —273ο C + TI; (Ἀντεργκράουντ κόμικς)

6) ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΡΟΚΕΡ Ἀναρχισμὸς καὶ Ἀναρχοσυνδικαλισμός

7) ΛΑΜΠΕΡΤ ΜΕΛΤΣΕΡ Τὸ Ἀναρχικὸ κίνημα στὴν Κίνα

Κυκλοφοροῦν σύντομα

ΠΙΕΡ ΖΟΖΕΦ ΠΡΟΥΝΤΟΝ Δοκίμια πάνω στὴν Ἰδιοκτησία καὶ τὴν Ἐπανάσταση

ΛΑΜΠΕΡ ΚΑΜΥ Καταπίεση καὶ ἐξέγερση

η καταγωγη του αναρχικου κινηματος
στην κινα
το <<γιαπωνεζικο>> κινημα
η επανασταση του 1911
η κομμουνα της Σαγκαης
η γιαπωνεζικη εισβολη
ο παγκοσμιος πολεμος
το κινημα βγαινει στη παρανομια
πολιτιστικη επανασταση